

Бярозка

*Для тых, хто хоча разабрацца
ў гісторыі, сучаснасці, сабе!*

9/2009

ЛІСТАПАД — СНЕЖАНЬ

**ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ ЧАСОПІС
Выдаецца са снежня 1924 года.**

**У 1974 годзе часопіс узнагароджаны
ордэнам Знак пашаны**

Выходзіць адзін раз у два месяцы.

Галоўны рэдактар Алена МАСЛА

Тэхнічнае рэдагаванне і камп'ютэрная вёрстка

Святланы СТАРАВЕРАВАЙ

Мастацкі рэдактар

Віктар КАЛІНІН

Стыльрэдактар Яна ЯВІЧ

На вокладцы — малюнак Антаніны СЛАБОДЧЫКАВАЙ

Рэдакцыя не рэцэнзуе і не вяртае дасланыя рукапісы.

Пры адсутнасці дадзеных аўтара ганарар не налічваецца.

Пры перадруку спасылка на «Бярозку» абавязковая.

Адрас для карэспандэнцыі: 220034, Мінск, вул. Захарава, 19,

«Бярозка». E-mail: bjarozka@mail.ru Тэлефон рэдакцыі: 288-24-62.

Падпісана да друку 08.12.2009. Фармат 70 x 100 ¹/₁₆. Папера афсетная.

Друк афсетны. Умоўн. друк. арк. 5,16. Ул.-выд. арк. 4,2. Тыраж 1216 экз. Заказ 3018.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства

«Выдавецтва «Беларускі Дом друку».

220013, Мінск, праспект Незалежнасці, 79.

ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009 г.

Часопіс «Бярозка» зарэгістраваны ў Міністэрстве інфармацыі РБ. Рэг. нум. 210.

© «Бярозка», 2009.

**Заснавальнікі — Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь;
рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Літаратура і Мастацтва»**

У нумары:

Ангеліна ПАКАЧАЙЛА.
Добры дзень, «Бязрозка»! ...3

Мікола ЧАРНЯЎСКІ.
«Бязрозкі» дзіўнае святло ...4

Алена ГАЛАЙ.
Пуцёўка ў жыццё ...7

Алена МАЛЬЧЭЎСКАЯ.
Новы год — летам.
Антарктычным ...10

Аксана СПРЫНЧАН.
Багоўка перадае правы
на 2010 год Зялёнай Жабцы ...16

Алена МАЛЬЧЭЎСКАЯ.
Профіль ...18

Анціп ВЯРЫГА.
Серж Мінкевіч:
«Чыстае фэнтэзі ўжо не сучасна» ...20

Серж МІНСКЕВІЧ.
Усмешка Жалобнай Каралевы,
альбо Тайна магнітнага замка (Урыўкі
з аповесці легендарных часоў) ...23

Арцём КАВАЛЕЎСКІ.
Мой сябра анёлак. Вершы ...40

«За адной партай».
Конкурс ...42

**Энцыклапедыя
часопіса «Бязрозка».**
Міленіум Літвы ...43

Святлана ДЛАТОЎСКАЯ.
Каўнер для прыгажуняў ...47

Вольга КАКШЫНСКАЯ.
Новы год —
гэта перш за ўсё эмоцыі ...53

Алесь КАМОЦКІ.
Аб тым, што быць магло ...58

Настасся МАЙСЕЙЧЫК.
Прафесія «фанат»,
або Што такое чэрлідзінг? ...60

Воля ЧАЙКОЎСКАЯ.
Калядныя гісторыі
Ірыны Кадзюковай ...62

Заставайцеся з «БЯРОЗКАЙ»!

**Падпісныя індэксы:
Індывідуальны — 74822,
ведамасны — 748222**

2 БЯРОЗКА

Добры дзень, «Бярозка»!

Прачытала чарговы нумар часопіса і вырашыла падзяліцца сваімі ўражаннямі.

«Бярозка» заўважна змяніла свой стыль. Мне падабаецца, што ахоплены многа вельмі цікавых тэм, якія пашираюць кругагляд.

«Народны стыль...» — гэта сапраўды крута. Цікава было даведацца, як змяняўся з цягам часу буквар, які трымаў у руках кожны. Спадабаўся матэрыял «Скарбы тваёй Радзімы». Ён асабліва актуальны ў Год роднай зямлі. Новая рубрыка «Свой голас», я думаю, будзе радаваць у кожным нумары чымсьці новым. Была ўражана, калі з матэрыялу Яраіша Малішэўскага даведалася, як спадабалася беларуская музыка ў Францыі — аўтар заварожваюча пра гэта расказвае.

Дзякуючы «Бярозцы» я даведалася, хто такія руферы, як робяць пластмасавыя вядзерцы і халабуды.

Я «пазнаёмілася» з таленавітымі людзьмі: Уладзімірам Васьковым, Мелітай Станютай, Барысам Лагуціным і Умкай. Падкрэслію, што асабліва цікава чытаць пра равеснікаў, якія ўласнымі намаганнямі змаглі ўжо (!) нечага дабіцца ў жыцці.

Галоўнае, што адрознівае два апошнія нумары, — гэта разнастайнасць тэм, дзякуючы якім часопіс становіцца цікавым для людзей розных узростаў і захапленняў.

Прыемна было бачыць мноства розных конкурсаў, дзе кожны можа творча праявіцца.

Толькі адна просьба: вярніце, калі ласка, рубрыку «Паміж намі»! Менавіта яе старонкі з'яўляюцца «прытулкам» для моладзі, якая шукае адказы на жыццёвыя пытанні.

Жадаю рэдакцыйнаму калектыву здароўя і новых дасягненняў у Новым годзе!

Р. С. Маленькае пытанне да рэдакцыі: а часопіс будзе выходзіць адзін раз на два месяцы заўжды?!

Ангеліна ПАКАЧАЙЛА,
в. Вярэйкі, Ваўкавыскі раён

Ад рэдакцыі

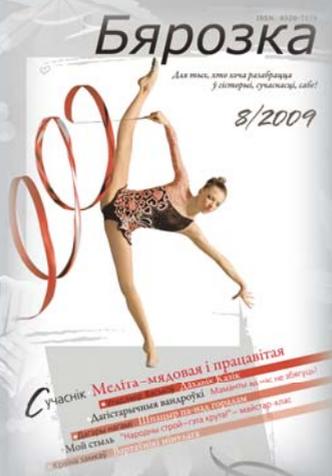
Дзякуй усім, хто павіншаваў «Бярозку» з юбілеем і Новым годам, хто падтрымаў наш зменены фармат!

Часопіс працуе для вас, дарагія нашы чытачы, таму пастараемся ўлічваць усе вашыя пажаданні, заўвагі, крытыку і нумар ад нумара становіцца цікавейшымі!

Што ж да перыядычнасці выхаду — спадзяёмся, што падпісчыкі падтрымаюць «Бярозку», каб мара пра штомесячнае выданне часопіса спраўдзілася.

Поспехаў усім!

3 Новым годам!

«БЯРОЗКІ» ДЗІЎНАЕ СВЯТЛО

У першы раз парог «Бязозкі» я пераступіў у жніўні 1960 года, калі пасля школы прыехаў паступаць у БДУ. Насустрач мне з-за стала, што стаяў упрытык да акна, падняўся малады чарнявы хлопец і, падаўшы руку, скорагаворкай буркнуў сваё імя і прозвішча. Я хутчэй не пачуў, а здагадаўся: Рыгор Барадулін, бо раней бачыў яго партрэт у даведніку «Письменники Советской Беларуси». Да таго ж — разам надрукаваліся ў ліпеньскім нумары «Бязозкі». Ён выступіў з вялікім вершаваным рэпартажам «Гамоніць Наддзвінне», я — з вершам «Залатыя рукі», які, напэўна, і ўбачыў свет з лёгкай рукі паэта.

СССР, піянеры. Ніводнага нумара без святочна-юбілейнага твора — так паграбавалі «зверху». Як мы выкручваліся, як змаглі вытрываць усё?

Успамінаю піянерскі юбілей: з нумара ў нумар у часопісе друкаваліся нарысы пра лепшых піянерважатых рэспублікі і правафланговыя піянерскія дружыны. Тэматычныя апавяданні, вершы, песні, нават апоўвасці. Адказныя за работу з вучнёўскай моладдзю работнікі Цэнтральнага камітэта камсамола Беларусі «ўзброілі» нас зборнікам матэрыялаў па гісторыі піянерскага руху на Беларусі і паралі: «Паспрабуйце прапанаваць пісьменнікам, можа,

Першы нумар беларускага часопіса для піянераў і школьнікаў выйшаў у снежні 1924 года. Называўся ён «Беларускі піянер». У 1929 годзе часопіс перайменавалі ў «Іскры Ільіча», а з 1945-га ён завецца «Бязозкай».

Бялявая прыгожая дзяўчына, якая сядзела за сталом побач, сказала: «Едзьце ў Дом друку, атрымайце ганарар, бо там не ведаюць, куды высылаць яго. Адрасу няма».

Я тады не мог падумаць, што праз нейкі час стану частым госцем у гэтым утульным рэдакцыйным пакойчыку ў будынку ЦК камсамола, пасябрую з паэтам, а праз шэсць гадоў займу месца за гэтым сталом ля акна.

«Літаратурную гаспадарку» часопіса я прыняў ад Анатоля Сербантовіча акурат у пярэдадзень гарачай юбілейнай ліхаманкі, прымеркаванай да лічбы 50: спачатку 50 гадоў Вялікаму Кастрычніку, потым — камсамолу, БССР,

нехта з іх, узяўшы за аснову канкрэтны факт з гэтай кніжкі, напіша апавяданне...»

З дзесятак пісьменнікаў узялі ў нас тэмы. Леанід Прокша, пачуўшы маю прапанову, таксама згадзіўся: «А чаму б і не ўзяцца! Толькі вашай «рыбы» мне не трэба — я ж сам калісьці быў піянерам, нават выбіраўся дэлегатам Першага ўсебеларускага піянерскага злёту ў Мінску. — Потым нечакана спытаў з усмешкай: — Ці ведаеце, што ў той час піянерам, паводле іх статута, забаранялася лузгаць семкі? Чаму? Каб зубы заўчасна не псавалі. Юная змена павінна расці здаровай. Парушальнікаў нават з піянераў маглі выключыць».

*Пасля пасяджэння рэдкалегіі часопіса «Бярозка».
Злева направа сядзяць: Хв. Жычка, П. Ткачоў, А. Якімовіч, В. Зуёнак.
Стаяць: А. Вольскі, М. Чарняўскі, А. Мімрык, З. Дабрынеўскі. 1974 год.*

Праз пэўны час Леанід Януаравіч прынёс у рэдакцыю сваю аповесць «Стрэлы над ярам». Напісаная ў прыгодніцка-дэтэктыўным жанры, яна лёгка чыталася, была багатая на цікавыя падзеі, персанажы, давала праўдзівае ўяўленне пра жыццё дзятвы далёкіх 20-х. Часопісны варыянт гэтай аповесці друкаваўся ажно ў чатырох нумарах «Бярозкі». Аповесць «Стрэлы над ярам» відавочна ўдалася Леаніду Прокшу, выклікала цікавасць у чытачоў. Неўзабаве твор выйшаў

Сустракалі ўсюды нас цёпла, шчыра: «Бярозка» прыехала!..» Часам у такія нялёгка вандроўкі запрашалі пісьменнікаў — нашых актыўных аўтараў.

Тыраж часопіса ў тыя часы падбіраўся да 35 тысяч.

Розных рукапісаў і пісьмаў ад чытачоў прыходзіла ў рэдакцыю не менш за паўтары-дзве тысячы ў год. І больш за ўсё — у наш аддзел літаратуры і мастацтва. Бывала, нават падчас хвароб папку з надпісам «Хай аўтары не хвалююцца — адказы друкуюцца»

«Мы назвалі часопіс так, — пісаў і казаў у сваіх выступленнях Алесь Якімовіч, — у гонар нашых прыгажунь бярозак і бяроз...» Апрача таго, бярозка, бярозы — гэта і сімвал таго светлага, незабыўнага, што яднае чалавека з Бацькаўшчынай.

асобнай кніжкай, задаволены Леанід Януаравіч, заходзячы ў рэдакцыю, прызнаваўся: «Каб не «Бярозка», не было б у мяне гэтай кніжкі».

З тых часоў помняцца камандзіроўкі ў самыя розныя куткі Беларусі.

даводзілася браць дадому. І адказваць заўсёды стараўся грунтоўна, падрабязна, каб дапамагчы пачаткоўцу хутчэй зразумець сакрэты творчасці. Можа, таму наш «Верасок» ніколі не адчуваў недахопу ў творах для публікацыі.

Па сённяшні дзень памятаю першыя літаратурныя публікацыі Вітала Гарановіча, Анатоля Зэкава, Алеся Усені, Святланы Раманавай, Уладзіміра Мазго, Алеся Карлюкевіча, Алеся Гаўрона, Сяргея Чыгрына, Уладзіслава Рубанава, Любы Дзікавіцкай, Ніны Гарагляд, Галіны Булькі, Леаніда Пранчака, Міхася Скоблы, Віктара Шніпа, Паўла Марціновіча... Многія з былых аўтараў «Бязрозкі» сталі пісьменнікамі, журналістамі.

У «Бязрозцы» мне выпала працаваць аж пры чатырох галоўных рэ-

распякалі за тое, што часопіс «слаба асвятляе піянерскае і школьнае жыццё, шмат друкуе мастацкіх твораў, а менш, чым трэба, праблемных нарысаў, артыкулаў, публіцыстыкі». На адной нарадзе загадчык аддзела прапаганды ЦК КПБ раптам заявіў, што «Бязрозка» выходзіць «уся ў крыжах». Такую выснову ён зрабіў пасля публікацыі на старонках часопіса каляровага фотарэпартажу са старажытнага Полацка. У выніку нашаму мастацкаму рэдактару Пятру Драчову даводзілася на слайдах са здым-

Першым рэдактарам часопіса быў Уладзімір Дубоўка. Праз нядоўгі час яго накіравалі на працу ў Маскву, і часопіс узначаліў славуці ў будучым казачнік, а тады дваццацігадовы студэнт педтэхнікума Алесь Якімовіч — да 1948 года ён быў галоўным рэдактарам.

дактарах, розных па характары, але сходных у адным: і Кастусь Кірэнка, і Васіль Зуёнак, і Анатолий Грачанікаў, і Вячаслаў Адамчык — таленавітыя пісьменнікі, адданыя справе людзі. Пры кожным з іх часопіс па-свойму абнаўляўся, змяняў вонкавы выгляд — «вопратку», — але нязменна заставаўся верны традыцыі, закладзенай папярэднікамі: быць шчырым дарадцам і настаўнікам для падлеткаў, вучыць іх дабрыні і любові да роднай зямлі і роднай мовы, да нашай гістарычнай спадчыны і культуры.

За дваццаць два гады, што пражыты мною ў «Бязрозцы» — не адпрацаваны, а менавіта пражыты — было шмат і радасцей, і засмучэнняў. Так, усе мы шчыра радаваліся, калі ў дні 50-годдзя «Бязрозкі» нам урачыста ў Тэатры юнага глядача ўручылі высокую ўзнагароду — ордэн «Знак Пашаны»; і ўсе недаўменна паціскалі плячыма, калі за адзін год двойчы выклікалі нашага рэдактара «на дыван» — бюро ЦК ЛКСМБ — і

камі храмаў замалёўваць ці проста зразаць крыжы. Можца ўявіць сабе: храм — і без крыжа?!

Так, шмат чаго давялося перажыць і пераадолець «Бязрозцы», каб стаць сённяшняй — не зацуглянай ідэалагічна, вольнай у сваіх задумах і творчых здзяйсненнях.

«Бязрозка» — часопіс майго маленства, маёй маладосці. Я ўдзячны лёсу, што менавіта яна прымала ў мяне экзамэн на жыццёвую і пісьменніцкую сталасць. І калі чую песню Ігара Лучанка на словы Анатоля Вялюгіна «І сніцца сон з найлепшых сноў — бярозкі дзіўнае святло», то зноў і зноў вяртаюся ў гады, дзе засталася часцінка майго сэрца. Бо песня гэта стваралася менавіта ў нашай рэдакцыі — трыццаць пяць гадоў таму — з думкаю пра часопіс «Бязрозка».

*Мікола ЧАРНЯЎСКІ,
лаўрэат літаратурнай прэміі
імя Янкі Маўра, прэміі Федэрацыі
прафсаюзаў Беларусі,
прэміі імя Васіля Віткі*

ПУЦЁЎКА У ЖЫЦЦЁ

Для некалькіх пакаленняў беларускіх падлеткаў часопіс «Бярозка» стаў своеасаблівай «пуцёўкай у жыццё», першай пляцоўкай, на якой яны змаглі праявіць свае літаратурныя, журналісцкія і мастацкія таленты. Напярэдадні юбілею супрацоўнікі холдынга «Літаратура і мастацтва» ўзгадвалі, як гэта было і якімі яны былі.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ, журналіст, краязнавец, дырэктар рэдакцыйна-выдавецкай установы «Літаратура і мастацтва».

«Бярозка» яднае людзей!»

«Подзвігі маіх землякоў» — так называлася карэспандэнцыя вучня шостага класа Алеся Карлюкевіча ў чэрвеньскім нумары часопіса «Бярозка» за 1976 год. Яна была прысвечана героям вайны, жыхарам маёй роднай вёскі Зацітова Слабада Пухавіцкага раёна. З «Бярозкай» супрацоўніцтва наладзілася адразу: пасля першай публікацыі шмат друкаваўся ў часопісе, пісаў пра гісторыю сваёй вёскі, пра

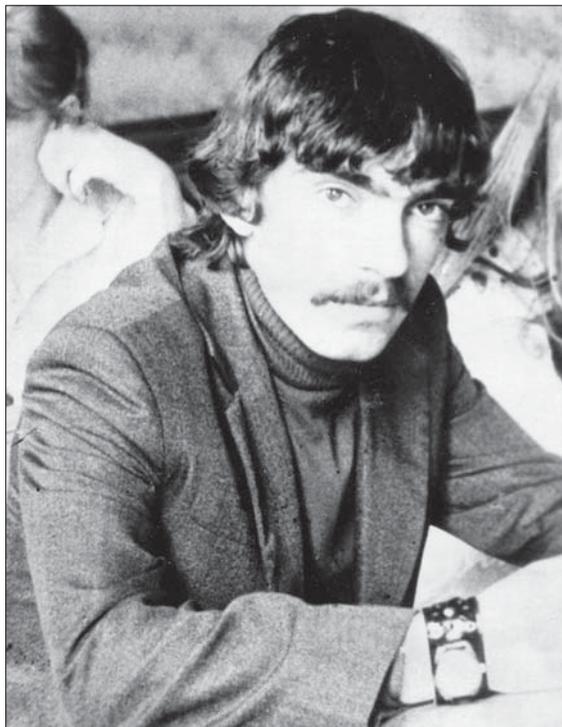
мясцовы калгас. Дарэчы, дзякуючы аднаму майму матэрыялу старшыня нашай гаспадаркі Апанас Аляксеевіч Лопан сустрэўся з сябрам юнацтва: той прачытаў матэрыял, пазнаў у героі свайго знаёмага, якога не бачыў з маладых гадоў, і напісаў яму ліст. Так што «Бярозка» яднае людзей!

Яшчэ вельмі ўдзячны часопісу за тое, што ён дапамагаў маладым аўтарам і скіроўваў іх не толькі ў бок літаратуры, але і ў бок журналістыкі, у тым ліку і да праблемных матэрыялаў. Напрыклад, школьнікам я пісаў пра стан малых рэк у сваёй мясцовасці.

У 85-гадовы юбілей хочацца пажадаць «Бярозцы» вясны!

**Алесь БАДАК, паэт, пісьменнік,
галоўны рэдактар часопіса «Нёман».**

***Лічыць, што для школьніка на-
друкаваць свае вершы ў «Бярозцы»
тое самае, што пісьменніку атры-
маць дзяржаўную прэмію.***

Упершыню я надрукаваўся ў «Бярозцы», калі вучыўся ў 9 класе — гэта быў 1981 год. Як па мне, дэбют атрымаўся позні, бо з 6 класа я рэгулярна дасылаў і вершы, і допісы ў свае любімыя «Піянер Беларусі» і «Зорьку», і яны там рэгулярна з’яўляліся. Але надрукавацца ў часопісе — гэта асаблівае адчуванне, ты як бы адразу набываеш нейкі новы творчы статус. Тым больш што ўслед за вершамі рэдакцыя на-

друкавала мае праязічныя эцюды пра прыроду — хоць невялічкія, але ажно чатыры, амаль на цэлую старонку, і кожны з іх мастак прыгожа аформіў. Я доўга хадзіў пад уражаннем гэтай публікацыі і праз шмат гадоў не ўтрымаўся, уключыў іх у сваю кнігу для дзяцей «Маленькі чалавек у вялікім свеце».

Тады я, вядома, і падумаць не мог, што пасля заканчэння філфака БДУ сам буду працаваць у «Бярозцы», сам буду адказваць на дзіцячыя лісты, як у свой час адказваў на мае бярозкавец Мікола Чарняўскі. Тым не менш, я адпрацаваў у часопісе 10 гадоў, быў рэдактарам аддзела, пасля адказным сакратаром, затым намеснікам галоўнага рэдактара. І, рыхтуючы да друку творы дзяцей, я ўзгадваў, як сам быў аўтарам-пачаткоўцам, узгадваў, з якім нецярпеннем чакаў і кожнай сваёй публікацыі, і проста чарговага нумара. Таму гэта была і вельмі адказная праца, і доўгі час — вельмі настальгічная.

***Жадаю «Бярозцы» шмат адданых чытачоў, цудоўных аўта-
раў, каб яшчэ не адно дзесяцігоддзе яна адкрывала і пад-
трымлівала новыя юныя таленты, на якія заўсёды багатая
наша Беларусь.***

Алена МАСЛА, пісьменніца, галоўны
рэдактар часопіса «Бярозка».

«Часопіс мяне акрыляе!»

Казкі мае пачалі друкавацца, калі мне было дзесяць гадоў. У «Бярозцы» ўпершыню надрукавалася ў шостым класе. Адна за адной выйшлі мае казкі «Зорачка» і «Воблачка», друкаваліся малюнкi. У той час супрацоўнік «Бярозкі» Мікола Чарняўскі вёў на радыё перадачу «Нашы першыя сцяжынкi». У радыёэфіры гучалі творы юных аўтараў «Бя-

розкі» — і мае казкі таксама. Сустрэкаючыся, сваякі нават віталі мяне пасабліваму, цытуючы Міколу Чарняўскага: «Зноў Алена Масла з вёскі Мілашова даслала казку...»

З усіх дзіцячых газет і часопісаў, якія прыходзілі дадому, я вылучала для сябе «Бярозку». Калі чытала яе, адчувала сябе жыхаром чароўнай краіны — так хораша са старонак гучала і роднае слова, і расказы пра Беларусь. Калі несла часопіс ад паштовай скрыні дадому (скрыня знаходзілася ў цэнтры вёскі) — крылы вырасталі за спінай.

Прыгадваючы гэтае адчуванне, хочацца рабіць часопіс такім, каб пачуццё акрыленасці і адчуванне таго, што твая зямля чароўная, узнікала ў кожнага нашага чытача.

*Падрыхтавала
Алена ГАЛАЙ*

Фота К. ДРОБАВА і з асабістых архіваў

НОВЫ ГОД — ЛЕТАМ.

Мне здаецца, кожны хоць раз у жыцці марыў адсвяткаваць Новы год летам. Проста для пашырэння гарызонтаў жыцця, проста каб было цёпла і незвычайна. Часткова здзейсніць гэтую мару (было незвычайна, але холадна) ўдалося супрацоўнікам Нацыянальнай акадэміі навук Міхалу Каралю і Алегу Мяснікову. Минулай зімой яны выконвалі дзяржаўную праграму «Маніторынг палярных раёнаў Зямлі і забеспячэнне дзейнасці арктычных і антарктычных экспедыцый» і працавалі ў Антарктыдзе, дзе ў той час якраз было лета. Пра тры дзіўныя месяцы на снежным кантыненте навукоўцы распавялі вучням гімназіі № 2 г. Мінска і чытачам «Бярозкі».

*Навуковы супрацоўнік
Інстытута фізікі
Нацыянальнай акадэміі
навук Беларусі
Міхал Кароль*

Антарктычным

*Навуковы супрацоўнік
Інстытута прыродакарыстання
Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі
Алег Мяснікоў.*

Знаёмства з кантынентам — гэта перш-наперш знаёмства з мясцовымі жыхарамі і іх традыцыямі. Пінгвіны — вельмі цікаўныя птушкі: калі пабачыць іх на адлегласці ў наўкіламетра, крыкнуць і памахаць рукой, то праз паўгадзінкі яны абавязкова прыйдуць, паглядзяць, чым тут займаюцца, нічым не дапамогуць і пойдучь назад.

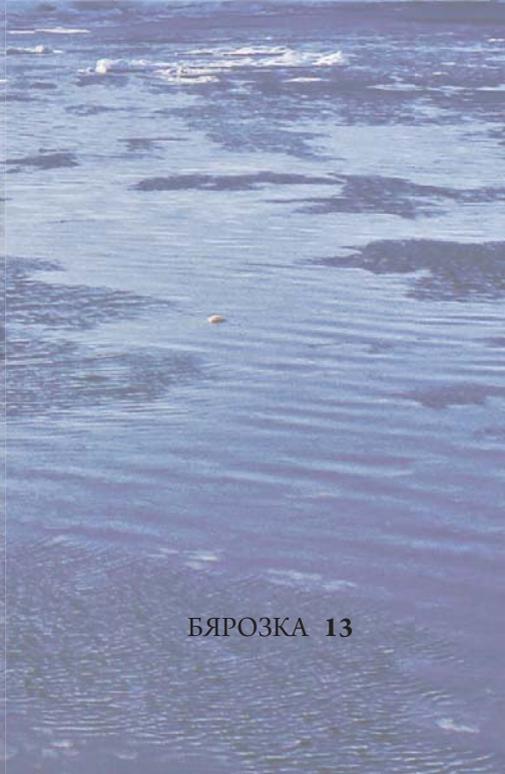

А чым жа займаюцца навукоўцы ў Антарктыдзе? Назіраннямі і вымярэннямі. Весці маніторынг ім дапамагаюць розныя прыборы — ад складаных да самых звычайных, якія можна знайсці ў кожнай кватэры. Напрыклад, геалагі часцей за ўсё карысталіся геалагічным кампасам, GPS-навігатарам, каб не згубіцца, і звычайным малатком, бо ўзор геалагічнай пароды больш нічым не возьмеш.

Для навукоўцаў-фізікаў
Антарктыда
прыцягальная мноствам
аптычных з'яў:
— міражамі, вясёлкамі,
— сонечным
і месяцавым гала.

На здымку:
адна з такіх з'яў —
паўднёвае ззянне.

У Антарктыдзе ўсё адбываецца своеасабліва. Напрыклад, звычайнае супрацьстаянне фізікі — лірыкі пераўтвараецца ў супрацьстаянне фізікаў і геолагаў. «Міхал Міхайлавіч мне страшэнна зайздросціў, — па сакрэце распавёў геолаг Алег Мяснікоў, — таму што мне трэба было кожны дзень шпацыраваць па Антарктыдзе і я кожны дзень бачыў нешта новае. А я страшэнна зайздросціў яму. Таму што мне шпацыраваць абрыдла, а ён сядзіць у цяпле: прыйшоў, памераў, гарбаты папіў. Міхал Міхайлавіч часта набіваўся да нас у кампанію (мы працавалі разам з біёлагам Алегам Барадзіным), а вось мне да яго — так і не давялося...»

Звычайная з'ява
для антарктычнага лета —
завіруха.

Дарэчы, калі вы не ўмееце гатаваць і не прыстасаваныя да вядзення гаспадаркі, то ехаць у Антарктыду не варта. Навукоўцам усё даводзіцца рабіць самім — і прыбіраць, і хлеб пячы... Крамаў на кантынентце няма, і торт на Новы год расійскія калегі, якія запрасілі на свята беларускіх навукоўцаў, таксама пяклі ўласнаручна.

А гэта дом. Не, не той,
які пабудаваў Джэк,
а той, у якім жылі палярнікі.
Ён называецца модуль.

Ці наважыцца хто з гімназістаў у будучым здзейсніць падарожжа ў антарктычнае лета (а мо нават і ў антарктычную зіму)? Прынамсі, у навукоўцаў ёсць спадзяванні, што хто-небудзь з залы праз колькі гадоў скарыстае вынікі іх даследаванняў, а магчыма, і ўдакладніць іх. Патэнцыяльныя палярнікі замест абяцанняў падаравалі кветкі і вырашылі пакуль што святкаваць Новы год традыцыйна.

Алена МАЛЬЧЭЎСКАЯ

Фота з архіва М. КАРАЛЯ

Багоўка перадае правы на 2010 год Зялёнай Жабцы

12 *месяцаў* — гэта задзякальны цыкл. Калі думаеш пра 12 гадоў, адразу ўзгадваеш усходні каляндар, паводле якога 2009 год быў годам Быка. Паэтычны тэатр «Арт.С»(art-s.by) вырашыў, што трэба жыць паводле свайго. Таму ў 2009 годзе быў распачаты 12-гадовы праект «Святкуйма беларускае!» На працягу ўсяго 12 гадоў будзе створаны свой беларускі каляндар, блізкі кожнаму беларусу. Бо Усход — справа тонкая, можа і зламацца, і парвацца, а беларусы любяць стабільнасць, нават калі яна і крызісная.

Першы год цыкла быў абвешчаны годам Божай Кароўкі, або Багоўкі. На Усходзе ён лічыўся годам звычайнай каровы, а ў нас — Божай. Гэта зусім не выпадкова, бо, як кажуць, у Беларусі Бог жыве.

Падтрымаў праект тэатра Музей Максіма Багдановіча. Менавіта там адбылося першае святкаванне беларускага календара, і ёсць дамова на астатнія 11 гадоў.

Гаспадыняй свята Багоўкі разам са мной была Алена Масла, якая калекцыяніруе гэтых прыгожых стварэнняў і нават напісала кніжку «Вандроўка з божымі кароўкамі». Мы сустракалі гасцей, частавалі іх кропкамi-цукеркамі і слухалі, слухалі, слухалі. Бо госці былі апантанія ба-

гоўкамі, то бок спявалі пра іх песні, прысвячалі ім вершы, распавядалі гісторыі і легенды. Свята атрымалася патрыятычна-эратычным, бо, як аказалася, у беларусаў багоўка і з Радзімай асацыіруецца, і з каханнем. Прынамсі, гэтак адбылося з Міколам Кандратавым, Валерыяй Куставай, Людмілай Рублеўскай, Віктарам Шніпам, Міколам Шабовічам, Міраславай Навіш, Зміцерам Сідаровічам і Ярашам Малішэўскім.

Зразумела, што напрыканцы Года Багоўкі ўзнікае пытанне: які ж год наступны? Прапануем пражыць яго разам з Зялёнай Жабкай. З той Зялёнай Жабкай, якая ніколі не здаецца, якая не толькі любіць сваю Радзіму з усімі яе балотамі, але і ведае, што беларускія балоты дапамагаюць дыхаць усёй Еўропе. З той Зялёнай Жабкай, якая разумее, што ў кожнай дзяўчыне можна знайсці каралеўну і зычыць кожнаму гармоніі з самім сабой і светам.

Паэтычны тэатр «Арт.С» разам з часопісам «Бярозка» аб'яўляе конкурс на лепшы твор літаратуры альбо мастацтва, прысвечаны гераіні 2010 года. Пераможцаў чакаюць каштоўныя і запамінальныя прызы. Вынікі конкурсу будуць абвешчаныя ў красавіку, калі абудзіцца жабкі. Не праспіце!

*Аксана СПРЫНЧАН,
дырэктарка Паэтычнага тэатра «Арт.С»,
калекцыянер жабак.*

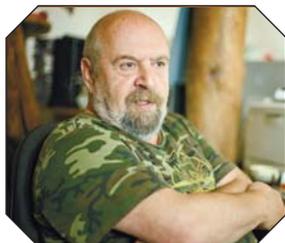
Фота А. ЛУНІНЕЦ

► Профіль

Талерантны часопіс «Бярозка» ніякім чынам не абмяжоўвае колькасць сімвалаў Новага года. Чым больш – тым лепш. І побач з Багоўкай у 2010 самавіта крочыць Тыгр. Мы прапануем зірнуць на традыцыйны сімвал Новага года вачыма сучасных мастакоў, з якімі «Бярозка» пазнаёміць Вас у наступных нумарах. Вось так уяўляецца тыгр вядомаму мастаку і дызайнеру, крэатыўнаму Уладзіміру ЦЭСЛЕРУ, адзін з рэкламных плакатаў якога можна пабачыць у Луўры. Так глядзіць на тыгра (а тыгр на нас) Ганна СІЛІВОНЧЫК, малады мастак з самабытнай, прастадушнай і іранічнай манерай пісьма. А чорна-белыя палосы (зусім як у жыцці) на тыгры – ад эпажанага і паэтычнага мастака Антаніны СЛАБОДЧЫКАВАЙ.

Алена МАЛЬЧЭЎСКАЯ

Фота Д. ШЫСКОЎСКАГА (Relax. by) і з асабістых архіваў мастакоў

3 Новым годам!

◀ Уладзімір ЦЭСЛЕР

З НОВИМ ГОДАМ!

▲ Ганна СІЛІВОНЧЫК

З НОВИМ ГОДАМ!

▲ Малюнак Антаніны СЛАВОДЧЫКАВАЙ

Серж Мінскевіч:

«Чыстае»

назваецца. Такім чынам, думка напісаць фэнтэзі — гэта не даніна модзе, а заканамернасць беларускага літаратурнага працэсу.

— У сучасным выглядзе фэнтэзі як жанр сфарміравалася ў пачатку ХХ стагоддзя пад уплывам твораў Эдварда Дансэні, Роберта Ірвіна Говарда, Клайва Стэйплза Льюіса і, безумоўна, Джона Рональда Руэла Толкіена з ягоным культавым раманам «Уладар пярсцёнкаў». У 90-я гады, калі твор стаў агульнадаступным і неверагодна папулярным у нас, яго аматары казалі так: «талкіенулся сам, талкіені іншага». Наколькі для цябе як чытача блізкая эстэтыка фэнтэзі? Якія аўтары натхнілі на стварэнне ўласных тэкстаў?

— Увогуле фэнтэзі ў чыстым выглядзе, якое і сфарміравалі вышэйпералічаныя аўтары, я не пішу. Гэта было б даволі сумна і, мабыць, ужо не сучасна — бо фэнтэзі як жанр аформілася яшчэ ў 30-я гады мінулага стагоддзя. Знакаміты польскі пісьменнік Анджэй Сапкоўскі нават сфармуляваў правілы, як пісаць фэнтэзі. Я прыхільнік сумесі фэнтэзі і яшчэ чаго-небудзь. У асноўным я ў свае творы дадаю вялікую частку сайнс-фікшн, дзе «выкарыстоўваю» і з задавальненнем «вынаходжу» тэхналогіі будучага. Акрамя таго, не цу-

— Серж, скажы, калі ласка, як да цябе — паэта, барда, перакладчыка — прыйшла думка пачаць пісаць прозу ў жанры фэнтэзі? Наколькі мне вядома, «Усмешка Жалобнай Каралевы, альбо Тайна магнітнага замка» — гэта не першы твой вопыт у гэтым жанры.

— Так, не першы. У часопісе «Маладосць» я апублікаваў «фэнтэзійны» раман «Сад замкнёных гор». Спадзяюся, сёлета ў поўным варыянце раман выйдзе ў выдавецтве «Галіяфы». Апрача таго, у той жа «Маладосці» ляжыць яшчэ адна аповесць-фэнтэзі — «Рок-нат». А фэнтэзі як жанр — адмысловая беларуская з'ява. Дастаткова згадаць Яна Баршчэўскага — яго «Шляхціца Завальню, або Беларусь у фантастычных апавяданнях». Проста ў XIX стагоддзі «яшчэ не ведалі», як падобны жанр

ФЭНТЭЗІ ўжо не сучасна»

раюся элементаў пароды і розных постмадэрновых прыёмаў, праўда, добра завуаліраваных, каб не перашкаджалі тым чытачам, якія хочуць проста пачытаць. Напрыклад, раман-фэнтэзі «Сад замкнёных гор» можна разглядаць як раман-камп'ютэрную гульню, адсюль рэверанс у бок кібер-панку. А вось «Усмешка Жалобнай Каралевы, альбо Тайна магнітнага замка» — гэта яшчэ і паралельная гісторыя. Гэтае фэнтэзі мае падназву — «Аповесць легендарных часоў», якая пераклікаецца са знакамітым летапісным творам «Аповесць мінулых часоў». Хаця без неверагодных тэхналогій я не абышоўся.

— Існуе меркаванне, што чытачы, якія аддаюць перавагу жанру фэнтэзі, — перш за ўсё дзеці, падлеткі альбо тыя дарослыя, якія недагулялі, недазабаўляліся ў дзяцінстве. Ці павінен аўтар, які піша «фэнтэзійную» прозу, адчуваць сябе заўсёдным падлеткам?

— Падлеткам — не, а падшпаркам — так. Быць гатовым, што ў любую хвіліну здарыцца штосьці неверагоднае, і зрэагаваць на гэта неверагоднае адкрытай душою.

— Твая аповесць, урыўкі з якой мы прапануем сёння нашым чытачам, спрэс прасякнута нацыянальным каларытам, з першых радкоў адчуваеш, што гэта менавіта

беларускае фэнтэзі: імёны і прозвішчы герояў, апісанне побыту, звычаяў і нормаў маюць выразнае беларускае (крывіцкае) гучанне. Ты рабіў гэта адмыслова? Не хацелася б, каб твой твор выглядаў больш касмапалітычна?

— Каб выйсці ў космас — трэба адштурхнуцца ад Зямлі, каб выйсці ў касмапалітызм — трэба адштурхнуцца ад нацыянальных каштоўнасцей. Гэтае фэнтэзі само па сабе вельмі касмапалітычнае, — гэта асобная прыгодніцкая аповесць, але чытачу прапануецца гульня — здагадацца, на што падобныя краіны і землі, дзе адбываюцца прыгоды.

— Ці не лічыш ты як літаратар і чытач, што фэнтэзі — гэта лёгкі жанр, творы якога непазбежна калькуюцца альбо з міфалагічнай спадчыны, альбо з ужо існуючых аўтарскіх тэкстаў, якія сталіся класічнымі?

— Я сказаў бы інакш — не калькуюцца, а базіруюцца на міфалагічнай спадчыне і тым самым прапагандуюць яе, ствараюць павязь з нашымі продкамі, а пры поглядзе ў будучыню — і з нашымі нашчадкамі. Фэнтэзі здаецца лёгкім жанрам, але добрае фэнтэзі — гэта універсум.

— У айчыннай літаратуры досыць папулярнымі традыцыйна

з'яўляюцца жанры гістарычнай аповесці і гісторыка-прыгодніцкага рамана. Беларускія пісьменнікі — нават маладыя — не надта заахвачаныя «фэнтэзійнай» творчасцю. У чым ты бачыш прычыну?

— Я думаю, што прычына не ў тым, што «фэнтэзійных» твораў няма, а ў тым, што надрукаваць такі твор цяжэй. У гістарычнай аповесці больш шанцаў прабіцца на старонкі лічаных беларускамоўных часопісаў — яна падыходзіць для розных кан'юктурных прычын, а фэнтэзі вымушае ствараць асобную рубрыку. Я, напрыклад, не ведаю, як надрукаваць усю аповесць, а не некалькі частак.

— **Серж, я ведаю цябе перш за ўсё як неардынарнага паэта-эксперыментатара. Ці не ўзнікала ў цябе думкі выкарыстоўваць элементы фэнтэзі ў ліра-эпічным жанры? Прынамсі, песню, прысвечаную беларускаму фэнтэзі, ты ўжо напісаў.**

— Я калісьці напісаў пару балад — гэты жанр стаіць ля вытокаў фэнтэзі. Значыцца, наадварот, элементы ліра-эпічнага жанру выкары-

стоўваюцца ў фэнтэзі. Ва «Усмешцы Жалобнай Каралевы» ёсць вершы, песні, скарагаворкі, замовы...

— **Сёння немагчыма ўявіць «фэнтэзійную» літаратуру па-за межамі кінематаграфічнага ўвааблення. Стужкі, прысвечаныя захапляльным прыгодам эльфаў, гоблінаў, халфлінгаў, троляў, збіраюць мільённыя аўдыторыі па ўсім свеце, прыносячы неверагодную папулярнасць аўтарам. Ці не ўзнікала ў цябе жадання напісаць сцэнарый першага беларускага «фэнтэзійнага» фільма?**

— Лічу, што ўсе мае «фэнтэзійныя» творы могуць стаць пры пэўнай перапрацоўцы добрымі кінасцэнарыямі, бо там ёсць сюжэт, захапляльны падзеі, рознахарактарныя героі.

— **Як ты лічыш, што ў першую чаргу патрэбна аўтару, каб стварыць сапраўдны шэдэўр у жанры фэнтэзі?**

— Прабачце за таўталогію — неабмежаваная фантазія і пачуццё гумару.

*Гутарыў
Анціп ВЯРЫГА*

(Урыўкі з аповесці легендарных часоў)

I

Пакіньце свой смутак!

Гэта адбылося ў тых часы, калі па белым свеце вандраваў мастак Дроздзіч. Хадзіў ён у ботах з чырвонага саф'яну, жоўтых атласных шараварах і скураным паўкафтане з узнятым каўняром. У любое надвор'е яго сіваю шавялюру прыкрываў зялёны ў кавуновыя паскі берэт. А з самай сярэдзіны берэта вытыркаўся кароткі закручаны хвосцік. На плячы ў вандроўнага мастака заўсёды вісела скураная торба, абапіраўся ён на парасон-кіёчак, зроблены з корня чорнага дрэва і празрыстага шоўку. Калі мастак Дроздзіч стамляўся ісці — прыпыняўся, раскрываў парасон і прысядаў пад ім на ўзбочыне дарогі. Шоўк парасона быў такім тонкім і

такім празрыстым, амаль паветраным, што Дроздзіч праз яго мог добра бачыць усё, што робіцца вакол. І, акрамя таго, гэты празрысты шоўк, нібы вялікае павелічальнае шкло, набліжаў далёкія прадметы. Мастак Дроздзіч глядзеў скрозь свой парасон і бачыў, як там, наперадзе, на яго шляху, людзям жывецца. І калі мастак Дроздзіч бачыў, што жывецца ім дрэнна, што ў іх бяда-гора, уставаў і ішоў да іх хуткім крокам.

У скураной торбе мастак Дроздзіч трымаў раскладны мальберт, палітру, збанкі з фарбамі, палатно з таго ж празрыстага шоўку, што і парасон, пэндзлі з тонкімі, як варсінкі вусеняў, валаскамі. А таксама ў яго торбе быў вялікі пузаты слоік. Туды ён клаў скручаную трубачкай свежую карціну, напісаную на тым жа празрыстым шоўку. Спачатку ён заў-

сёды пісаў на празрыстым шоўку і заўсёды адно і тое ж. Ён пісаў усмуткі людзей. Усмешка — гэта ад смеху, тое, што з'яўляецца «ў смеху», калі куткі вуснаў уверх, а ўсмутка — тое, што з'яўляецца ў нас «у смутку», калі куткі вуснаў уніз. Мастак Дроздзіч напіша на шоўку партрэт «чалавека ў смутку», яго жала-жаласныя вочы, яго вусны, як перакулёную лодачку, і пакажа таму чалавеку, а той, глядзячы на сябе, такога шкадобнага недарэку, міжволі ўсміхнецца. Вось тады — хоп! — скруціць мастак Дроздзіч гэты партрэт з усмуткай, у слоік пакладзе і накрыўкай закрыве. І чалавек, партрэт якога напісаў мастак Дроздзіч, больш не будзе такім маркотным і сумным.

А ў пузатым слоіку тым часам чараўніцтва адбываецца: партрэт засмучанага чалавека знікае — шаўковае палатно зноў празрыстым робіцца, а намаляваныя вусны з апушчанымі долу куткамі ператвараюцца ў чорнага вусеня.

Заўважыць мастак іншага маркотнага альбо чымсьці засмучанага чалавека — каваля, рамесніка, купца, малочніцу ці маладзіцу са слязьмі на вачах, — тады акуратна страсе вусеня-ўсмутку з шаўковага палатна ў слоік, каб той зваліўся на самае дно, і дастае ўжо чыстае, празрыстае шаўковае палатно. Уздыхне мастак Дроздзіч, пачэша сваю макаўку пад хвосцікам на берэце, абмакне пэндзлік у фарбы, уважліва паглядзіць на смуткоўнага чалавека і прымаецца пісаць яго партрэт. І чалавек той замест усмуткі з усмешкай застаецца.

Калі побач з мастаком Дроздзічам ужо не застанеца ніводнага засмучанага чалавека, ён прымаецца пісаць іншыя карціны — палі, лясы, хаты, нябесныя зоркі — толькі ўжо на звычайным ільняным палатне — і

дорыць іх людзям. Сяляне, альбо гараджане, альбо замчане — жыхары замкаў — у падзяку за гэта запрашаюць вандроўнага мастака да сябе дадому, частуюць яго самым лепшым з таго, што маюць, на начлег даюць самы цёплы і ўтульны пакой і наймякчэйшы ложак. Старасты вёсак, бургамістры гарадоў, князі і нават каралі не раз прасілі яго застацца пажыць альбо пагасціць у іх падаўжэй, але мастак Дроздзіч у адказ толькі дзякаваў, кланяўся і заўсёды паўтараў адно і тое ж:

— У шматлікіх яшчэ землях мне пабываць трэба.

Браў мастак Дроздзіч свае незвычайныя рэчы і адпраўляўся далей.

Так і падарожнічае ён па свеце, пакуль не набярэцца поўны слоік чорных вусеняў...

Аднойчы ішоў мастак Дроздзіч белаю дарогай. Доўга ішоў, змарыўся і, як звычайна, вырашыў прысесці на ўзбочыне адпачыць трошкі. Але не паспеў ён як след уладкавацца пад сваім шаўковым парасонам, як зірнуў наперад і зразумеў, што не да адпачынку яму. Падхапіўся і хутка-хутка пакрочыў далей.

Перад ім, уніз па дарозе, ляжала мястэчка. Як ні ўзіраўся мастак Дроздзіч, не мог разгледзець там аніводнай жывой душы. Мясцічка выглядала цалкам пустым. «Што ж гэта такое? Куды ўсе падзеліся?» — думаў мастак. Праз свой парасон ён бачыў адчыненыя дзверы хат, раскінутыя тавары на рыначнай плошчы, перакулёныя вёдры ў лужынах каля студняў. Здавалася, жыхары мястэчка толькі што былі там, займаліся сваімі штодзённымі справамі, і раптам, нібы ў адно імгненне, іх не стала.

Мастак Дроздзіч таропка ішоў, задыхаўся.

Нечакана з-пад каменнага моста, перакінутага па-над ровам, які аддзяляў могілкі ад мястэчка, насустрач мастаку выйшлі юнак і дзяўчына. Абодва стрункія, ладныя, з прыгожымі тварамі, вялікімі спалоханымі карымі вачамі. Юнак і дзяўчына былі падобныя адно да аднаго, быццам родныя брат і сястра. Хаця насамрэч яны не былі нават стрыечнымі братам і сястрой.

На дзяўчыне была белая да каляняў сукенка з гафтам на каўняры і рукавах, мяккія, плечы з палосак скуры сандалі. Вецер развязаў яе доўгія каштанавыя валасы. Юнак быў апрануты ў ільняную кашулю, падперазаную чырвоным поясам, і зрэбныя нагавіцы, запраўленыя ў невысокія боты, на галаве — карычневы замшавы капялюш з белым пяром. З-пад капялюша віднеліся цёмна-русыя, да плячэй, валасы.

— Не хадзіце ў мястэчка, добры чалавеку, — сказала дзяўчына.

— Туды нельга, — папярэдзіў юнак.

— Я здалёк заўважыў, што тут нешта не тое... Але што здарылася? — спытаў мастак Дроздзіч.

— Удзень раптам сцямнела, і наляцелі на горад чорныя віхуры, — пачала распавядаць дзяўчына.

— Каго такая віхура закруціць — ператвараецца ў чорны цень і ляціць уверх, туды, дзе віруе чорная хмара, — працягнуў юнак.

— Нашых бацькоў, суседзяў, усіх-усіх, дзяцей і старых, тых, хто быў у дварах, і тых, хто ў хатах хаваўся, усіх закруцілі чорныя віхуры...

— Праз вокны і дзверы, праз коміны ўляталі віхуры ў хаты...

— Усіх-усіх забралі... Толькі мы з Арцінам засталіся. Вось, паспелі схавацца пад гэтым мостам. А ў мя-

стэчку цяпер нікога няма. Пустэча, страх і жах... — казала дзяўчына.

— Нават усе жывёліны разбегліся... Глядзіце! — юнак паказаў на дарогу.

Сотні маленькіх і вялікіх слядоў жывёл і жывёлінак віднеліся на ёй. Усе сляды вялі прэч з горада.

— Так, вялікае няшчасце прыйшло ў ваш горад, — прамовіў мастак Дроздзіч.

— Ой, прабачце... Мы зусім забылі назвацца. Я — будучы віцязь Арцін, а гэта будучая яснапанна Алеола, — сумна сказаў юнак.

— Пакуль проста Алеола, — дзяўчына зрабіла рэверанс, але праз гора, якое яна адчувала, не змагла, як неабходна ў такіх выпадках, усміхнуцца, — мне яшчэ толькі належыць стаць яснапаннай. А мястэчка наша завецца Скэмень.

— А я — мастак Дроздзіч, — пакланіўся вандроўнік.

— Мы пра вас чулі... — прызнаўся юнак.

— Пра вас, мабыць, усе людзі чулі, — дадала дзяўчына.

— Гэта Алеола прыдумала схавацца пад мостам побач з могілкамі, — паведаў Арцін.

— Правільна прыдумала, — пахваліў мастак Дроздзіч. — Я ведаю, што гэта за чорныя віхуры і чорная хмара прайшлі над вашым мястэчкам. Ад іх толькі пад такім мостам, які вядзе ад месца жыцця-радасці да месца жалю-смутку, і можна схавацца.

— А што гэта за віхуры і хмара такія? — разам сумна спыталі Арцін і Алеола.

— Ваш горад наведала Жалобная Каралева Паляндра. Вы, пэўна, чулі пра Снежную Каралеву, уладарку халаду і снегу?

— Так, — кіўнулі Арцін і Алеола.

— Дык вось, — працягнуў мастак Дроздзіч, — Паляндра — гэта ўладарка гора і смутку. Мне даводзілася яе бачыць — сухая, згорбленая старая. Твар у яе жоўта-карычневы, а зрэчас становіцца шэра-зялёным. На ссівелых валасах замест кароны яна носіць вянок з шасці закахлых чорных руж. І Паляндра заўсёды прагне людскога гора. Гэтак жа, як мы, калі доўга не паямо, адчуваем голад, і яна пакуе ад недахопу гора. А калі Паляндра вельмі галодная, то робіцца чорнай-чорнай, зморшчваецца і ўся трэскаецца, як кара на балотным карчаку. Тады Жалобная Каралева загадвае сваім слугам збіраць чорных вусеняў і варыць з іх поліўку.

Алеола і Арцін слухалі мастака з шырока расплюшчанымі вачыма, а той распавядаў далей:

— У Чорным Балоце, у самай багне, на Імховай Выспе стаіць сплецены з каравых каранёў церам. На страсе яго ў вялізных гнёздах жывуць чорныя чаплі, а Паляндра — у самым цераме, у пакоі з няроўнай столлю. Пад церамам знаходзіцца цямніца для людзей, ператвораных у чорныя цені. Паляндра, уся ў чорных строях, лётае па свеце ў чорнай карэце, запрэжанай чорнымі чаплямі — гэта і ёсць тая хмара і віхуры, якія вы бачылі. Чаплі чапаюць і чапляюць людзей, таму яны так і завуцца — чаплі. Як убачаць яны чалавека, закружваюць яго, кружаць, кружаць, пакуль той не ператворыцца ў цень, а потым кідаюць яго ў жалезную ступу, якую Паляндра заўсёды возіць з сабою на задку карэты. Затым Жалобная Каралева разам са сваімі прыслужніцамі-чаплямі кідае цені людзей у цямніцу, пад тым карчакаватым церамам.

Мастак Дроздзіч змоўк, паглядзеў на неба — ці не збіраецца на далягля-

дзе чорная хмара — і зноў пачаў апавядаць:

— Вакол той цямніцы ад смутку і гора людскога на балотных купах вырастаюць гнілякі, на якіх і заводзяцца чорна-бурыя вусені. Якраз з гэтых вусеняў Паляндра і гатуе сабе і сваім чаплям поліўку. Але з часам людскія цені становяцца тонкімі, зусім тоненькімі і слабенькімі. Яны ўжо не ў стане сілкаваць балотную зямлю сваім горам, і гнілякі перастаюць расці, і вусеняў на іх заводзіцца ўсё менш і менш. Вось Паляндра кожны год і адпраўляецца за новымі ахвярамі. Вы, напэўна, чулі, што раз-пораз дзе-нідзе знікаюць людзі...

Алеола і Арцін ад гэтага аповеду яшчэ больш засмуціліся.

— Ну, досыць ужо, давайце лепш я вашыя партрэты напішу, — прапанаваў мастак Дроздзіч.

— Не трэба, — уздыхнула Алеола.

— Не да забаў нам цяпер, — смутна вымавіў Арцін.

— Давайце, давайце.

Мастак звыкла дастаў са скураной торбы мальберт, пэндзлі і фарбы, адкрыў пузаты слоік, прымайстраваў шаўковае палатно да мальберта.

Першым мастак Дроздзіч напісаў партрэт Алеолы, затым — Арціна.

У дзяўчыны і юнака трэшкі паспакайнела на сэрцы. Уважлівей, ужо не такім затуманеным ад гора позіркам паглядзелі яны на рэчы вандроўнага мастака — на збанкі з фарбамі, на пэндзлікі, на мальберт...

— Ой, што гэта за брыдота ў вас такая? — спытала Алеола і паказала на вусеняў на дне слоіка.

— А, гэта... Усмуткі людзей. Зараз там ёсць і вашыя. У мяне дамова з Жалобнай Каралевай — я хаджу па свеце, збіраю ўсмуткі людзей і ў выглядзе чорна-бурых вусеняў прыношу ёй. Тады яна не так часта да

людзей наведваецца. Аднак, бачыце, якая яна ненажэрная... Абагнала мяне, не паспеў я ў вашае мястэчка прыйсці.

— Пачакайце, паслухайце... — задумаўся Арцін, — раз нашы людзі знаходзяцца ў яе цямніцы — значыць, іх можна адтуль вызваліць.

— Слушна! — падтрымала гэтую ідэю Алеола. — Мы іх вызвалім!

Здавалася, знік смутак з твараў і Арціна, і Алеолы. Юнак адчуў сябе сапраўдным віцязем, а дзяўчына — яснапаннай.

— Гэта што, ваш партрэт так падзейнічаў? — спытала Алеола ў мастака Дроздзіча.

— Не, — адказаў ён, — калі ў чалавека ў жыцці з'яўляецца мэта, яна здольная выгнаць з яго сэрца смутак і нават заглушыць любы, самы востры, боль.

Раптам усё вакол пацямнела.

— Сюды, да мяне, хутчэй! — крыкнуў мастак Дроздзіч. — Жалобная Каралева дадому вяртаецца!

Мастак раскрыў над сабою шаўковы парасон. Пад яго шмыгнулі і Алеола з Арцінам. Сяк-так прыціснуліся адно да аднаго.

— Гэты парасон робіць нас нябачнымі для Паляндры і яе паслугачоў, — прашаптаў мастак Дроздзіч.

І праўда — віхуры і хмара хутка пранесліся над імі і зніклі далёка за парослымі лесам узгоркамі.

— Паслухайце, міленькі мастачычак Дроздзічак, — пачала прасіць Алеола, — пазычце нам, калі ласка, на пару дзён ваш чароўны парасонік. Мы з Арцінам пойдзем на тое балота, схаваемся пад парасонам і вызвалім людзей.

— А як жа мне быць? — нахмурыў бровы мастак Дроздзіч.

— А вы, — працягвала Алеола, — пажывіце пакуль пад гэтым мостам,

папішыце карціны. Вы ж самі казалі, што чорныя чаплі тут нікога не крадуць, а значыць, і вас таксама.

— Зразумейце ж, — сур'ёзна адказаў мастак Дроздзіч, — на свеце так шмат гарадоў, мястэчак і вёсак, дзе я таксама патрэбны. Пакуль я буду тут расседжвацца, колькіх яшчэ людзей забярэ Паляндра!

— Тады пойдземце з намі, — настойліва сказаў Арцін. — Вы нас атуліце сваім парасонам, а мы зробім човен, пераплывём Чорнае Балота і вызвалім людзей.

— Што вы, — хітнуў галавою мастак Дроздзіч, — Чорнае Балота немагчыма пераплыць на чоўне — пад яго дном балота становіцца глейкім, ліпкім, човен цалкам захрасае. І перайсці гэтае балота нельга — пад нагамі яно ператвараецца ў жыжу, зацягвае на дно. Гэта жудаснае месца. Як толькі ў мяне набіраецца поўны слоік усмутак, я прыходжу на бераг Чорнага Балота, проста хаваюся пад парасон і стаўлю слоік на купіну. Тры разы прасвішчу, як плача суслік-байбак, скажу замову — і прылятаюць чорныя чаплі, забіраюць слоік. А я чакаю, калі яны вернуць яго зусім пусты. А дачакаўшыся, пакладу слоік у торбу і зноў іду вандраваць па свеце, збіраць новыя ўсмуткі.

— Ну, зразумейце, нам вельмі трэба неўзаметку пракрасціся да той цямніцы! — усклікнула Алеола.

— Пракрасціся туды — гэта толькі палова справы, — разважліва прамовіў мастак Дроздзіч. — Нават калі ў вас атрымаецца пераплыць балота, патрапіць у карчакаваты церам і вызваліць людзей, то Паляндра і яе чаплі адразу ж іх убачаць, закруцяцца вялізным смерчам і назад у цямніцу вернуць. І вас у дадатак пасадзяць туды ж. А на ўсіх людзей майго парасона ніяк не хопіць.

— І што ж нам цяпер рабіць? — у адчаі спытаў Арцін.

— Слухайце, — мастак Дроздзіч прыжмурывае свае блакітныя вочы, паглядзеў на неба — ці не ляціць якая запозненая чапля — і шэптам пачаў распавядаць. — Далёка на поўдні, на паўвыспе Дарвіт, якая выступае ў Вечаровае мора, расце дрэва — шаўкоўніца. Яна вельмі-вельмі старая, адна засталася ад старажытнага райскага саду, які калісьці рос па ўсёй зямлі. Яе плод — плод шчасця. Кажуць, што калі гэты плод альбо адвар з такіх пладоў з’ядуць чорныя чаплі, то адразу ж на пару хвілін знепрытомнеюць, а потым і зусім забудуць, як людзей чапаць і чапляць. А вось Паляндра, паспытайшы гэтых ягад, будзе вечно хварэць і больш ніколі ўжо не зможа лётаць па свеце.

— Вось што, — сказала Алеола, — мы з Арцінам абавязкова адшукаем гэтую шаўкоўніцу, дастанем яе плады, знойдзем вас, і тады ўсе разам адправімся да гэтага балота.

— Добра, — пагадзіўся мастак Дроздзіч, — а я тым часам поўны

слоік вусеняў набяру... Вось толькі як вы балота пераплываеце?

— Што-небудзь прыдумаем, — упэўнена прамовіў Арцін.

— Раз так, то дам вам яшчэ адну параду. Ісці да той гары — не блізка свет. Лепш туды плыць.

— Як жа гэта — плыць на гару? — спытала Алеола.

— Вельмі проста.

— Я ведаю, — пачаў Арцін, — Гара стаіць на паўвыспе, паўвыспа

знаходзіцца ў моры, а ў мора ўпадаюць рэкі. Значыць, туды лепей плыць па рацэ.

— Так. І выток адной з гэтых рэк як раз недалёка ад вашага мястэчка, — паведаміў мастак Дроздзіч.

— Выдатна, — захапіўся Арцін. — Мы зробім плыт і спусцімся па рацэ!

— Не спяшайся. Плыт плыве павольна, да таго ж гэта вельмі небяспечна. Па рэках і моры шныраць піраты. Вось што я вам скажу. На рачной прыстані, дзе зліваюцца дзве ракі,

Прыта і Продзень — гэта прыкладна за пятнаццаць вёрстаў адсюль, — збіраецца флатылія рыбацкіх суднаў. Раз у чатыры гады рыбакі са Светлых Азёр плывуць да бухты Гняздо Рыб, каб паднесці дарункі рыбіным князям і каралям. Гэтая бухта размешчана акурат каля той паўвыспы. Цяпер менавіта такі год. Вы адшукайце рыбака Палямона, перадайце яму прывітанне ад мяне і папрасіцеся да яго на ладзю. Ён чалавек добры, вам не адмовіць. Толькі памятайце, на ладзі кожны павінен рабіць сваю працу. Ты, Арцін, пабудзеш за матроса, калі трэба, ветразь узнімеш і за стырном пастаіш, а то і палубу падраіш. А ты, Алеола, будзеш гатаваць ежу і ўдалячынь глядзець, сачыць за гарызонтам ды песні спяваць, каб не так сумна рыбакам плыць было.

— Мы на ўсё гатовыя, — рашуча адказала Алеола. — І песень я розных шмат ведаю. Рыбакі-маракі не засумуюць.

— І працы мы не баімся, — падтрымаў яе Арцін.

— Тады зычу вам поспеху, — мастак Дроздзіч склаў парасон, сабраў усе свае рэчы ў скураную торбу. — Запомніце, тая шаўкоўніца расце на гары побач з горадам Палац Садоў. Толькі не пераблытайце яе з іншымі шаўкоўніцамі.

— Дзякуй, — юнак і дзяўчына разам пакланіліся вандроўнаму мастаку.

Яны развіталіся з ім і пайшлі ў мястэчка. Кожны да сваёй апусцелай хаты. Узялі ў дарогу самае неабходнае. Арцін, як і належыць будучаму віцязю, акрамя ўсяго іншага прыхапіў сваю зброю — меч, лук і поўны калчан стрэл.

У той жа дзень Арцін і Алеола адправіліся да прыстані, дзе зліваюцца дзве ракі — Прыта і Продзень.

II

Палямон і сыны

Над мысам узвышалася вялізная, вышэй за прыбярэжныя сосны, скульптура шчупака з разяўленай пашчай. Там, у пашчы каменнай рыбы, заўсёды гарэў агонь. Яго добра было відаць і праз яе вочы. Гэта быў рачны маяк, пастаўлены над месцам, дзе зліваюцца дзве вялікія ракі. Злева ад маяка-рыбы працякаў Продзень, справа — Прыта. Дзякуючы зыркаму вогнішчу, якое падтрымлівалі служкі, і зычнаму звану, у які тые служкі білі кожную гадзіну, плыўцы па рацэ ў цёмную ноч альбо ў густы туман маглі ўбачыць і пачуць, што праходзяць «стрэлку», і па гэтым правільна вызначалі свой далейшы шлях.

Алеола і Арцін яшчэ здалёк заўважылі святлівае вока каменнага шчупака і накіраваліся да яго. Неўзабаве яны апынуліся на высокім беразе, пад агромністай скульптурай, прама на востраканцовым мысе паміж дзвюх рэк.

Сутоніла. Вада парыла бялявай імглою.

Арцін і Алеола наблізіліся да самага краю мыса і асцярожна паглядзелі ўніз. Пясчаны абрыў стромка спускаўся да ракі. Далёка ўнізе ўздоўж берага была збіта доўгая драўляная прыстань. На хвалях, паціху ўдараючыся бартамі аб драўляны націл, калыхалася каля двух дзесяткаў лодзяў са спушчанымі ветразямі.

Можна было адразу вызначыць, што гэта не купецкія караблі, а рыбацкія. Яны не былі прызначаныя для перавозкі буйных тавараў, таму былі па памерах значна меншыя за купецкія і не такія «крутабокія». Некаторыя з іх наогул нагадвалі звычайныя лодкі з касым ветразем.

— Так, калі ў Палямона такая лодачка, то нам будзе зацесна, — сказаў Арцін.

Але, на шчасце, яго асцярогі не спраўдзіліся.

На суднах і на беразе ажыўлена туды-сюды шнарылі людзі. З вышыні мыса яны падаваліся карузлікамі.

— Гэй! Гэй! — зверху крыкнулі Арцін і Алеола. — Хто з вас Палямон?

На прыстані адгукнуўся адзін чалавек. Ён стаяў непадалёк ад досыць вялікай ладдзі з прыспушчаным жоўта-чырвоным ветразем.

— Гэта я! Хадзеце сюды!

Арцін, не доўга думаючы, саскочыў са стромы і кулём паляцеў па мяккім пяску.

А вось Алеола агледзелася і знайшла ў пячаным абрыве ўтрамбаваныя прыступкі — верагодна, іх зрабілі служкі, якія працуюць на маяку. Дзяўчына спакойна спусцілася.

Унізе — зусім не так, як зверху — сярод разнокалерных суднаў няпроста было знайсці ладдзю Палямона. Добра, што рыбак сам па прыстані выйшаў насустрэч Арціну і Алеоле.

Палямон быў вялікім, загарэлым, каржакаватым мужчынам з чэпкімі мазолістымі рукамі. На плячах — шырокая зрэбная кашуля, падперазаная карабельнай вяроўкай. На нагах — кірзавыя боты да калена, у іх запраўлены шэрыя палатняныя нагавіцы.

— Дабрыдзень, дабрыдзень! З чым да мяне завіталі?

— Дабрыдзень гаспадару! Нас да вас адправіў мастак Дроздзіч, — пачала Алеола.

Ківаючы галавой, разумеючы, што пра што, Палямон да канца выслухаў аповед Алеолы і Арціна.

— Вядома, вядома. Мая «Ладачка» вялікая — усім месца хопіць. А

са мной жа хто яшчэ плыве... Мой сын Халямон плыве — прыкладна вашых гадкоў будзе — і яшчэ два сыночкі, Санцелямон і Панцелямон, яны маладзейшыя будучы. Так, яшчэ сабака Брахіндзей.

Сабака Брахіндзей, пачуўшы сваё імя, высунуў кудлатую галаву з вачамі-пацеркамі і носам-гузікам над бортам ладдзі і, вітаючы, два разы гаўкнуў. Пасля гэтага схваўся за бортам. Ненадоўга. Праз імгненне ён выскочыў з карабля на бераг, замітусіўся каля ног свайго гаспадара і яго гасцей. Аказалася, што Брахіндзей — сабака сярэдніх памераў, чорны, касматы, з закручаным дагара хвостом.

Брахіндзей хутка абнухаў сандалі Алеолы і боты Арціна і гаўкнуў яшчэ раз, больш прыязна.

— Вось, вітаецца. Адчувае добрых людзей. Халямон! Санцелямон! Панцелямон! — паклікаў Палямон.

Над бортам з'явіўся круглы васпаваты твар Халямона. Яго галаву ўпрыгожвала капа рудых валасоў, а злева і справа ад яго высунуліся два такія ж васпаватыя, але цёмнавалосыя браты-блізняты.

— Ну, вось яны... Хадзеце на борт. Размяшчайцеся, — сказаў Палямон Арціну і Алеоле, а потым крыкнуў сынам: — Гэй вы! Рыбацкая руя, уладкуйце гасцей!

Ладдзя пахла шкіпінарам і рыбай. Над бортам трапятаў нерат, вяроўкі з сохнучай на ветры рыбай. На карма стаялі бочкі з рыбіным тлушчам, бочкі з вадой, квасам, півам, мукой і з засоленай рыбай. Асобна ляжалі цюкі з дарункамі для рыбіных князёў і каралёў.

— Праходзьце, праходзьце... Вось тут вы будзеце спаць, — Халямон, як і належыць старэйшаму з братоў, паказаў памяшканне пад па-

лубай з двума гамакамі з рыбалоўчай сеткі.

Арцін і Алеола паклалі пад гамакі свае няхітрыя пажыткі, і Халямон вырашыў правесці іх па ладзі.

— Гэта шчогла. На ёй ветразь. А вунь там стырно на карме.

— А што, там на карме кухня? — спытала «сухапутная» Алеола. Яна ўжо прыкідвала, што, як і дзе будзе рабіць.

Санцелямон і Панцелямон пырснулі са смеху.

— Чаму кухня? — Халямон з ветласці стрымаў усмешку.

— Ну, карма... Дзе трэба карміцца, — выказала здагадку Алеола.

Санцелямон і Панцелямон не маглі стрымлівацца і з непрыхаваным задавальненнем зарагаталі.

— Ды ціха вы, — прышчучыў іх Халямон. — Карма, як гэта сказаць, — азадак карабля.

Двайнты так і пакаціліся па палубе...

— Не, на гэтым азадку усім корм раздаюць, — «падкінуў» жарт Санцелямон і сам жа яшчэ гучней зарагатаў.

— Ды хопіць вам, — прыкрыкнуў на братаў Халямон. — Гэй, Санцелямон, лепей пакажы, як трэба стырно на карме трымаць.

— Не, я пакажу! — крыкнуў Панцелямон.

— Не, я!

У іх спрэчку гучным брэхам умяшаўся Брахіндзей. Ён пачаў скакаць вакол братаў і матляхаць хвостом.

— Вось Брахіндзей і пакажа.

Сабака падбег да стырна, устаў на заднія лапы, а пярэднімі абапёрся на вялізнае вясло.

— Малайчына, Брахіндзей. Цяпер зразумела? — спытаў Халямон.

— Зразумела, — засаромелася свайго невучтва Алеола.

Арцін тым часам аглядаў снасці на шчогле.

— А гэтымі вярочкамі кіруецца ветразь, — казалі двайняты. — Цягнуць цяжкавата. Звычайна Брахіндзей дапамагае. Свіснеш — ён зубамі ўчэпіцца і цягне з такой жа сілай, як і мы самі. Праўда, Брахіндзей?

Сабака ўтаропіўся вачамі-пацеркамі на аднаго са сваіх гаспадароў і ўхвальна гаўкнуў.

III

Не згубі, рака, лодку рыбака!

Праз два дні па рукаве Прыгты да прыстані падышлі яшчэ сем лоддзяў. Яны ішлі з вялікага заходняга возера, якое называлася Герода. Менавіта іх уся астатняя рыбацкая флатылія і чакала.

Палямон, які славіўся сярод рыбакоў як галоўны завадатар, першым

павітаў прыбылых. Справіўся, ці гатовыя яны адразу ж адпраўляцца ў шлях. Герадошнікі — рыбакі з таго заходняга возера — весела і дружна заківалі галоўнамі ў знак згоды.

Палямон падняў жоўта-чырвоны ветразь, абрамлены арнаментом, і павёў сваю «Ладачку» на сярэдзіну ракі.

*Эх, рака шырокая,
Будзь жа нам дарогаю!
Не будзь хваляванай,
Будзь нам паслухмянай! —*

заспяваў старажытную рыбацкую песню Палямон. Ён спяваў густым раскацістым басам, а тэнарком падхапіў песню Халямон. Хлапчуковымі галасамі пачалі падцягваць Санцелямон і Панцелямон. Заспявалі і на іншых лоддзях:

*Не будзь хваляванай,
Будзь нам паслухмянай,
Не згубі, рака,
Лодку рыбака!*

Паляцела песня па-над вадой, распавяла песня наперадзе ўсім-усім-усім, што рыбакі плывуць. Падхапілі гэтую песню Арцін і Алеола. Звонкі і зычны быў голас у Арціна, а ў Алеолы — ясны і ў той жа час мяккі.

— Што там за дзеўчына ў Палямона?

— Дзе ён такую маладзіцу прыгасцяваў? — перамаўляліся рыбакі.

Надвор'е стаяла чароўнае. Плаванне ішло спакойна.

Арцін хутка налаўчыўся выконваць марацкую працу. Палямонаўскія сыны яму падрабязна тлумачылі, што рабіць. І нават Брахіндзей з задавальненнем дапамагаў Арціну. Праўда, сабака дапамагаў толькі датуль, пакуль Алеола не прыступала да сваіх абавязкаў. Тады цікавасць Брахіндзея да марацкай справы цалкам

знікала — ён падыходзіў да Алеолы, клаў ёй сваю пысу на калені і глядзеў вочы ў вочы. Ну, і, вядома, яму сякія-такія ласункі ад яе перападалі.

— Больш за ўсё пашанцавала Бра-хіндзею, што вы з намі пlyingце, — казаў Палямон, — у каго б ён яшчэ столькі мясных абрэзкаў выпрасіў.

Арцін гаспадара ладзі вельмі радаваў — юнак добра з працай ладзіў. І Алеола, з выгляду далікатная паненка, клопатаў пlyingцам не прыносіла.

Так вось і пlyingлі.

Некалькі разоў з прыбярэжнае пушчы высоўваліся разбойнікі, узброеныя сякерамі, доўгімі лукамі і пікамі з крукамі. Але варта было ім пабачыць вялікі караван — не жарт! — з дваццаці пяці суднаў, як яны хуценька і хаваліся назад у лясную глухмень. Часам насустрач рыбацкаму каравану прапывалі па тры, па чатыры, а то і па сем-восем купецкіх лоддзяў. Яны былі прыкметна вышэйшыя за рыбацкія. Купцы і іх ахова глядзелі на рыбакоў зверху ўніз, але ўсё роўна ў адказ на рыбацкія прывітанні з радасцю махалі рукой, самі віталіся добрым слоўкам. Сустрэць на сваім шляху караван рыбалёў, які раз на чатыры гады пlyingе да Гнязда Рыб, у купцоў лічылася добрай прыкметай, — значыць, год у іх будзе «рыбны» — прыбытковы.

А караван пlying далей. І прапывалі ўздоўж берагоў сёлы, гарады.

У стольным горадзе Жаўтарэчча — горадзе Векаве — караван зрабіў прыпынак — рыбакі на прыстані гандлявалі сваімі таварамі: рыбай, снасцямі, рыбіным тлушчам.

Горад Векаў уразіў Алеолу і Арціна сваёй веліччу — мураваныя сцены, каменныя белыя дамы, пазалочаныя купалы храмаў. На прыстані столькі народаў — і ўсё ў рознай во-

пратцы. Людзі вясёлыя, усмешлівыя, але дахолыя, значыць, хвацкія. Гавораць на розных мовах, а калі гандлююць, пераходзяць на ўсім зразумелае купецкае кайнэ.

Пасля Векава, дзе назапасіліся вадой і правізіяй, некалькі дзён пlyingлі без прыпынкаў.

У нізоўях Продзена былі парогі. Над імі рака афарбоўвалася ў белы колер, а здалёк падавалася, што гэта цячэ малако. Вада білася, церлася, чаплялася аб каменнае дно, ствараючы незлічоныя бурбалкі пены. Парогі маглі пераадолець толькі чоўны, і то калі імі кіравалі адчайна адважныя людзі.

Не даходзячы крокаў сотні да парогаў, усе лоддзі рыбацкай флатыліі дружна падпlyingлі да берага. І тут жа да іх пад'ехалі вершнікі ў кальчугах. На галовах у вершнікаў былі востраканцовыя шаломы, а ў руках — чырвоныя шчыты ў форме перакуленай кроплі.

— Вітаю рыбакоў! — сказаў віцязь на белым кані.

— Вітаю слыннага віцязя Веліога! — адгукнуўся Палямон.

— Ого! Сёлета аж дваццаць пяць караблёў! І ўсё са Светлых Азёр? — здзівіўся князь Веліог.

— Рыбы ў нашых рэках і азёрах не меншае, — замест адказу сказаў Палямон. — Значыць, сёлета будзе твая дружына ахоўваць парогі?

— Мая. А наступным годам лёс выпаў на Гранея. У яго дружына слававатая.

— Ну, у наступным годзе рыбакі не папlyingуць. А вось купцам — пацяжэй будзе. Скажы, слынны Веліог, а сінеазёрцы прапlyingлі?

— Прапlyingлі. Суднаў васемнаццаць.

— Гэй, рыбалі! Разгружай! — крыкнуў Палямон.

Рыбакі дружна ўзяліся разгружаць свае лоддзі. З кожнага карабля і карабліка дружыннікам сёе-тое даставалася: бочачка салёнай рыбы, цабэрак квасу ці піва, мяшок мукі, збожжа, бохан хлеба. Трэба ж ахове парогаў чымсьці сілкавацца.

Рыбакі пераносілі, перацягвалі грузы ўніз па рацэ. Затым збіраліся талакою і валачылі па пакладзеных на зямлі драўляных бярвеннях, змазаных рыбіным тлушчам, адну ладдзю за другой.

Пасля ўважлівай праверкі лоддзі зноў выйшлі ў плаванне.

— Пспехаў, князь Веліог! — крыкнуў Палямон.

— Пспехаў табе, Палямоне!

*Эх, рака шырокая,
Будзь жа нам дарогаю!
Не будзь хваляванай,
Будзь нам паслухмянай! —*

зацягнулі рыбакі, а з імі і Арцін з Алеолай.

Па трэцім тыдні плавання каран выйшаў на шырокую марскую прастору. Флатылія завярнула налева і паплыла ўздоўж берага на дастатковай ад яго адлегласці, так што суша выяўлялася рудой палоскай на даляглядзе.

Мора заваражыла Арціна і Алеолу, ім падавалася, што на гэтых прасторах, у гэтым бязмежжы — і ёсць радзіма фантазіі.

Наступнай раніцай пасля выхаду ў мора ўсіх абудзіў Брахіндзей. Ён быў на носе ладдзі і брахаў на ваду.

— Малайчына, — пахваліў яго Палямон, — правільна месца ўчуў. Усё, прыплылі. Тутака і ёсць Гняздо Рыб. Кідай катвігу! — крыкнуў ён сваім сынам і іншым лоддзям.

— Ану! Памажы! — паклікаў Халямон братоў.

Поруч з ім першым апынуўся

Арцін. Удваіх з Халямонам яны паднялі абтасаны камень, у якім у адмысловыя адтуліны былі ўстаўлены заостраныя калкі. Гэта была цяжкая катвіга. Хлопцы ледзьве скінулі яе за борт.

— Мастак Дроздзіч казаў, што Гняздо Рыб — гэта бухта. А якая тут бухта? — у здзіўленні спытаў Арцін у Палямона. — Гэта ж чыстае мора!

— Бухта вунь там, — Палямон паказаў на гару, што бачылася ўдалечыні. — Яна якраз насупраць гэтага месца. Тут, дзе мы кінулі катвігу, прэсныя воды Проданя канчаткова зліваюцца з марскімі, салёнымі. Гэта апошняя мяжа сушы і мора. Менавіта тут збіраюцца на свой рыбіны сойм марскія і прэсनावодныя каралі і князі рыб. Давайце, Халямон, Санцелямон, Панцелямон, рыхтуйце пачастункі.

Халямон падкаціў бочку да борта і адкаркаваў яе.

— Дапамагай! — крыкнуў ён Арціну.

Арцін і Халямон паднялі бочкі і нахілілі над бортам. Яшчэ адну высыпалі за борт Санцелямон і Панцелямон. Трэцюю падняў і нахіліў праз борт сам Палямон.

— Не трэба! — ён адмовіўся ад дапамогі Алеолы.

Збожжа, мука, хлебныя галушкі ўперамешку з нейкай зелянінай паплылі па хвалях. Усё гэта жоўтымі, светла-салатавымі і белымі ланцужкамі танула ў моры. Праз пэўны час у вадзе паказаліся цёмныя спіны рыб. Вакол дробак пачастункаў па паверхні мора пайшлі кругі — рыба і малая, і вялікая пачала іх браць...

— Для чаго вы гэта робіце? — спытала Алеола.

Яна з цікаўнасцю назірала за дзеяннямі рыбакоў. На іншых лоддзях рыбакі рабілі тое ж самае.

— Гэта падкормка, перамяшаная з водарасцямі, азёрным мулам і пяском, узятым з нашых азёр і рэчак, — растлумачыў Палямон. — Рыбы будуць есці і чуць пах нашай вады. Будуць ведаць, што ў нашых вадаёмах поўным-поўна ежы. Вось і паплыве рыба да нас у госці, на нераст альбо на жыццё.

Калі Халямон і Арцін высыпалі ўжо тры бочкі рыбінага пачастунку, Палямон дастаў з торбы зроблены з яловай кары караблік, за ветразь у якога была шырокая драўляная габлюшка, і пусціў яго ў мора.

На борце карабліка старажытным вязьмом былі напісаныя імёны Палямона, Халямона, Санцелямона, Панцелямона і маладзейшага Філямона, які застаўся дома з маці. Апрача таго, на гэтым карабліку былі імёны іншых паважаных рыбакоў з іхняга мястэчка, што называлася Слаўбор.

— Гэта каб рыбы бачылі, хто іх частуе, — растлумачыў Палямон.

Па моры паміж вялікімі лоддзямі паплылі дваццаць пяць маленькіх караблікаў.

— Тага, глядзі, — з трывогай у голасе сказаў Халямон.

У старэйшага сына быў вельмі востры зрок.

— Што там? — спытаў Палямон.

— Бачу караблі. Яны ідуць па ветры і вельмі хутка набліжаюцца.

— Так-так! Мы таксама бачым! — занепакоена ўсклікнулі Санцелямон і Панцелямон.

— Так... Вунь там — справа... Ідуць караблі, — пацвердзіла Алеола.

— Сапраўды, — заўважыў і Арцін.

— Бачу, бачу, — сказаў Палямон.

— Эх, зараз бы парасон Дроздзіча, — уздыхнуў Арцін, — адразу было б відаць, хто там плыве.

— Гавораць, на берагах паўднёвага мора, — пачаў распавядаць Ха-

лямон, — з горнага крышталю змайстравалі чароўную трубу. Адным вокам у яе зірнеш — і ўсё, што далёка наперадзе, відаць як на далоні.

— Няўжо? — здзівіўся Санцелямон.

— Я таксама гэта ведаю, — ганарліва сказаў Панцелямон.

— А ты адкуль? — не паверыў Санцелямон.

— Я такую трубу бачыў у купца, — сказаў Панцелямон, — ён глядзеў праз яе на наш ветразь.

— Калі ты гэта бачыў? — не сцішаўся Санцелямон.

— Калі вы з Алеолай рыбу чысцілі, а я на носе ўдалачынь глядзеў.

— Ты ўсё прыдумаў.

— Нічога я не прыдумаў.

Пакуль дваіняты спрачаліся, Халямон узлез на шчоглу.

— Эх, мне б зараз гэтую трубу... — шкадаваў ён.

— Ціха... Усім быць пільнымі, — сурова сказаў Палямон.

Ён спусціўся пад палубу і вярнуўся з двума вялізнымі цесакамі ў руцэ. Туды ж спусціліся і Санцелямон з Панцелямонам. Яны ўзялі свае ці то паляўнічыя нажы, ці то кінжалы, а таксама рыбныя гарпуны.

— Арцін, трымай нападатове меч і лук, а ты, Алеола, ледзь што — хавайся ўнізе, — загадаў Палямон.

Арцін агаліў свой меч — Санцелямон і Панцелямон, і нават Халямон з зайздрасцю, вядома ж, не чорнай, паглядзелі на зброю будучага віцязя. Гэта быў сапраўдны меч, але трохі меншы па памеры, чым у сталых віцязяў. А лук — проста любата: пругкі, з касцяной устаўкай — для таго, каб надаць страле моцнае паскарэнне. Стрэлы з чырвона-белым апярэннем — роўныя, наканечнікі адпаліраваныя, быццам са срэбра.

— Пятнаццаць караблёў. Падобныя на нашыя, — крыкнуў зверху Халямон.

— На нашыя? Рыбацкія?

— Так.

— Можа, гэта сінеазёрцы? Але іх павінна быць восемнаццаць. Палічы добра, — папрасіў Палямон.

— Не, сапраўды пятнаццаць, — засведчыў Халямон.

— Гэта дрэнна. Піраты маглі іх захапіць і пад выглядам рыбакоў набліжацца да нас.

Прайшло паўгадзіны напружанага чакання. Палямон стаяў на носе, скрыжаваўшы перад сабой вялізныя цесакі. Побач з ім плячом да пляча, сціскаючы ў кулаках гарпуны і нажы, прымружыўшы вочы і ўзіраючыся ўдалеч, застылі Санцелямон з Панцелямонам. Алеола не спусцілася ўніз, а, падняўшы з кармы рыбалоўны трызубец, падышла да дваінят. З такой зброяй у руках яна стала падобная на дачку падводнага цара. Вецер раздзімаў яе густыя каштанавыя валасы, як быццам жадаў надаць ім форму марской хвалі. Побач з ёй, час ад часу шчэрачыся і рыкаючы, падрыгваў паджылкамі ад напругі Брахіндзей. Тут жа быў і Арцін. У адной руцэ ён трымаў лук, у другой — стралу, гатовы ў любую хвіліну нацягнуць цеціву і стрэліць.

— Наперадзе ладзя Велюкшы. Я пазнаю яго белы ветразь з сінімі палоскамі... А вось і ён сам... Гэй, Халямон, прывяжы залатога карпа на пік шчоґлы! — загадаў Палямон свайму старэйшаму сыну, які стаяў на папяроццы шчоґлы.

Халямон спрытна абматаў тонкай вяроўкай хвост сушанага карпа і прычапіў, куды было сказана. Луска рыбы ярка заззяла на сонцы.

На караблі Велюкшы над шчоґлай таксама бліснуў залатой лускай карп.

— Усё ў парадку. Адставіць трывогу!

Караблі наблізіліся.

— Прывітанне светлаазёрцам! — крыкнуў Велюкша.

— Прывітанне сінеазёрцам! — адказаў Палямон.

— Ні хваста, ні рыбінай лускавінкі! — Велюкша прамовіў гэтае жартаўлівае рыбацкае пажаданне гучным голасам, прыклаўшы далоні да рота так, каб яго пачулі і на іншых лоддзях.

— Ні плаўніка, ні рыбінага зубчыка! — у той жа манеры адказаў яму Палямон.

— Да вадзяніка!

— Да вадзяніка! — пачуўся з іншых лоддзяў традыцыйны адказ на гэтае прывітанне.

— Як дабраліся? — ветліва спытаў Велюкша.

— Выдатна! — весела адказаў Палямон.

— А вось мы два дні таму патрапілі ў буру. Толькі жоўтарэчанскія адплылі да сваіх вытокаў, як наляцеў смерч. Раскідаў нас па ўсім моры. Трох караблёў так і не далічыліся.

— Можа, яшчэ падыдуць? — пастанаўляўся суцешыць сінеазёрца Палямон.

— Можа, і падыдуць. Тады вазьміце іх да сябе. Там Мяркулка, Смоліц і Трыдзенья.

— Возьмем! — адказаў Палямон, а ў дваінят запытаў: «Вы добра запамнілі, як тых рыбакоў клікаюць?»

— Запомнілі.

— Не забудзьце. А то чужынцы да нашага каравана пад выглядам сінеазёрскіх суднаў падысці могуць. Што тады рабіць будзем?

— Што, што... Гарпунамі іх, — адважна адказаў Санцелямон.

— Гэта Паляндра, — ціха сказала Алеола.

Яна думала пра смерч.

— Можа быць, — пагадзіўся з ёй Арцін.

— Наўрад ці, — з веданнем справы сказаў Панцелямон.

Слых у дваінят быў найвыдатнейшы.

— Паляндра ў асноўным на сушы круціцца, — падтрымаў брата Санцелямон.

— На моры свайго смутку досьць, — сказаў Халямон, які толькі што спусціўся са шчоґлы. — Падводны цар усхадзіцца можа. Як стукне сваім цяжкім трызубцам па дне — дно закальшацца, і пойдучь па моры вялізныя хвалі. Альбо марскі дракон хвостом як махне — ведаеш, які марскі дракон вялізны! Пусціць бурун, а той бурун і ваду, і паветра закруціць — вось табе і смерч. Альбо вось гара ад падземнага жару раптам абарвецца, пад ваду бухне — а ад гэтага віхраслуп па моры-акіяне ідзе, караблі ў сябе захоплівае.

— Так, небяспечна па моры хадзіць, — пагадзілася Алеола.

— А то! — вымавіў Панцелямон. — Па рэках спакайней.

— А па сушы, — умяшаўся Санцелямон, — наогул няма чаго рабіць, ведай ногі перастаўляй. Альбо на кані сядзіш — ніякага страху.

— Затое па вадзе — прыемна, — сказала Алеола.

— Прыемна? Гэта таму, што вам надвор'е спрыяла, — ганарліва сказаў Санцелямон.

— А быў бы вецер, дождж, боўталіся б у ладдзі, як жабы ў бочцы, — падтрымаў брата Панцелямон.

— Няўжо вы буры не баіцеся? — з сумненнем у голасе спытаў дваінят Арцін.

— Не-а, — амаль адначасова ад-

казалі дваіняты. — Мы з маці не развіталіся.

— Гэта як зразумець? — спытала Алеола.

— Бацька гаворыць, — пачаў тлумачыць Халямон, — што калі ні з кім перад паходам не развітваешся, ну, не казаў «пакуль», «да пабачэння», «бывай» і рукой не махаў, а проста паглядзеў праз плячо назад ды і паплыў, то — абавязкова вернешся. Бура не страшная, таму што ты як бы забыў развітацца, а значыць, у цябе ёсць абавязак — абавязак вярнуцца і хоць бы сказаць «пакуль». Грэх чалавеку з нявыкананымі абавязкамі паміраць. Вось мы ні з кім і не развіталіся.

— Таму бура нас і не забярэ, — завяршыў думку брата Панцелямон.

— Мы таксама са сваімі роднымі не развіталіся, — са смуткам сказала Алеола.

— Ну, значыць, і баяцца вам няма чаго, — супакоіў Алеолу Санцелямон.

— Так, так, — пагадзілася з ім будучая яснапанна.

Алеола пастаралася схаваць ад братоў свае перажыванні.

Тым часам скрозь шэрагі светла-азёрскай рыбацкай флатыліі, прыбраўшы ветразі, ціха-ціха, праплывала рыбацкая флатылія сінеазёрцаў. Палямон заскочыў на ладдзю Велюкшы. І пакуль дзве ладдзі праходзілі побач адна з адной, два паважаныя рыбакі-завадатары пра штосьці паміж сабою перамовіліся.

Палямон саскочыў з носа сваёй ладдзі на нос ладдзі Велюкшы, а зваротна, праз хвілін дзесяць, заскочыў ужо на карму свайго судна.

— Слухайце сюды, госці дарагія, — звярнуўся Палямон да Алеолы

і Арціна. — Наша флатылія на дзень застанецца тут. Будзе чакаць тья тры зніклыя ладдзі сінеазёрцаў. А я тым часам адвязу вас у бухту. Там — паселішча мясцовых рыбакоў. Яны ведаюць, што мы ў моры амаль не ловім, толькі тутэйшую рыбу падкормліваем. Ім гэта на руку. Таму яны нас вельмі паважаюць. Спытаецца любога мясцовага рыбака, як дабрацца да горада Палац садоў. Дарага да яго ідзе праяма — гэта ведае кожны. Скажаце, што вы самі светлаазёрскія рыбакі. А ты, Алеола, маўляў, дачка рыбака, таму што іншых чужаземцаў яны могуць прыняць за шныпароў ці за шпегаў. Я дам вам ільняны мяшок, у якім знаходзіцца каралеўскі вугор, прыгатаваны адмысловым спосабам. Гэта вельмі смачна. Спадзяюся, вы самі не з'ясце яго. Растлумачыце мясцовым рыбакам і мясцоваму начальству, што гэта дарунак ад сінеазёрскіх і светлаазёрскіх рыбакоў іх

хану Ісміраю. Хаця, — задумаўся Палямон, — наконт мясцовага начальства — гэта ідэя!

— Што ты задумаў, бацька? — спытаў Халямон.

— Нешта хітра-хітрае? — загарэліся вочы двайнят ад цікаўнасці.

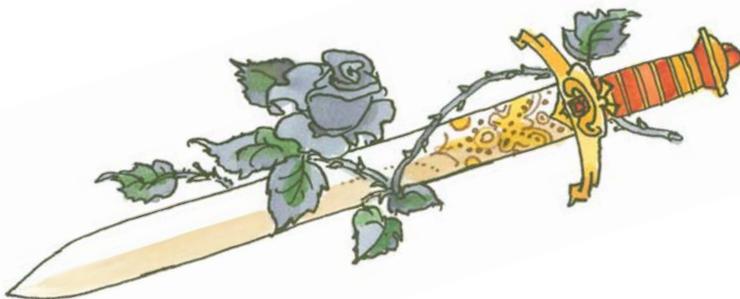
Яны вельмі добра ведалі гэтую хітрую ўсмешку свайго бацькі, якая з'яўлялася ў яго на твары, калі нешта гэткае задумваў.

— Паглядзім. Можа, і атрымаецца, — таямніча сказаў Палямон.

«Ладачка» падняла ветразь, вецер напоўніў яго сваёй свежасцю. Лёгка слізгаючы па хвалях, ладдзя накіравалася да берага. Паблізу праплылі некалькі мясцовых лодак з касым ветразем. Рыбакі былі ў чалмах. Яны з цікавасцю аглядалі ладдзю Палямона.

Працяг будзе.

Малюнкi Мікалая КАЗЛОВА

МОЙ СЯБРА

Сакрат-анёлак

Сакрат-анёлак пад ракітай
Сядзіць на беразе ракі,
А ў небе восеньскім блакітным
Лятуць апошнія гракі.

Анёлак слухна разважае:
«У свеце мае ўсё чаргу:
Сініца ў маі не спявае,
Не свеціць сонца праз смугу.

Як цяжка зразумець парадак
Зямных жыцця першаасноў,
Не разгадаўшы слоў-загадак —
Надзея, Вера і Любоў».

Пад ёлкай

Калядныя анёлкі
Сабраліся пад ёлкай
І водзяць карагоды
З вясёлае нагоды.

А танец завірухі
Не нараджае скрухі,
Наадварот — бадзёрыць,
Анёлкам радасць дорыць.

І кожны з іх смяецца,
Бо радуецца сэрца
Святочнаму настрою,
Спагадзе і спакою.

Арцём Кавалеўскі

АНЁЛАК

Запрашэнне

Снежань. Снег.
Зіма за шыбай.
Жоўты водбліск ліхтароў.
Ноч вялікай чорнай рыбай
Праплывае між двароў.

Акіян таемных тонаў
Штохвіліны ўсё гусцей.
Завіруха палітоны
Шые для сваіх гасцей.

На сталае згасае свечка,
Падыходжу да вакна:
Гурба — белая авечка —
Пасярод двара адна.

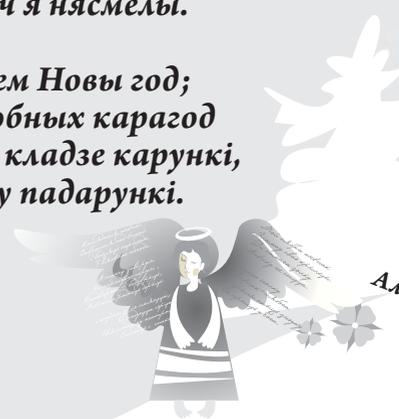
А на ёй стаіць анёлак,
Захінуты ў кажуюшок,
І паміж кустоў-мяцёлак
Топча снегу парашок.

Каб не змерз ён у самоце,
Каб не марнаваў ён сіл,
Я анёлка, што ў сумёце,
На гарбату запрасіў.

Ты як анёлак

У белым футры й белай шапцы
Ну што з табою можа стацца?
Ты сёння — як анёлак белы,
З табою побач я нясмелы.

Мы сустракаем Новы год;
Сняжынак срэбных карагод
На плечы нам кладзе карункі,
А я — пад ёлку падарункі.

Малюнкі
Алены КАРАБАНЬ

► Конкурс

«За одной партай»

Добра, калі ў цябе ёсць сапраўдныя сябры. Добра, калі ты бачыш іх часта. А як добра, калі ты сядзіш з адным з іх за школьнай партай!

Макс – прыкольны сучасны тынэйджэр. Я люблю яго за добрае пачуццё гумару і крэатыў. Толькі ён можа на ўроку хіміі перад на-стаўнікамі станцаваць рок, накарміць мяне на літаратуры салом-кай і запрасіць прагуляцца на могілкі ў пятніцу 13-га. Толькі Макс на дыскатэцы складвае пальцамі рук сэрца, якое прыгожа пера-ліваецца ў начных сафітах. І толькі ён можа падняць мне настрой, калі ўвесь свет здаецца шэрым і непрыметным. За доўгія бакен-барды, якія Макс сабе адгадаваў, сябры клічуць яго Пушкіным. Дыджэй, спартсмен і проста хлопец, па якім сохне палова дзяўчат школы. І менавіта я сяджу з ім за адной партай і магу кожны ра-нак асляпляльна ўсміхнуцца і пажадаць яму добрага дня.

МаксімКа, душка, няхай твой пазітыў гарыць яркай зорачкай і ніколі не згасе. А мы, твае сябры, заўсёды будзем побач.

*Ангеліна ПАКАЧАЙЛА,
11' клас Вярэйкаўскай СШ
Ваўкавыскага раёна*

Энцыклапедыя часопіса

«БЯРОЗКА»

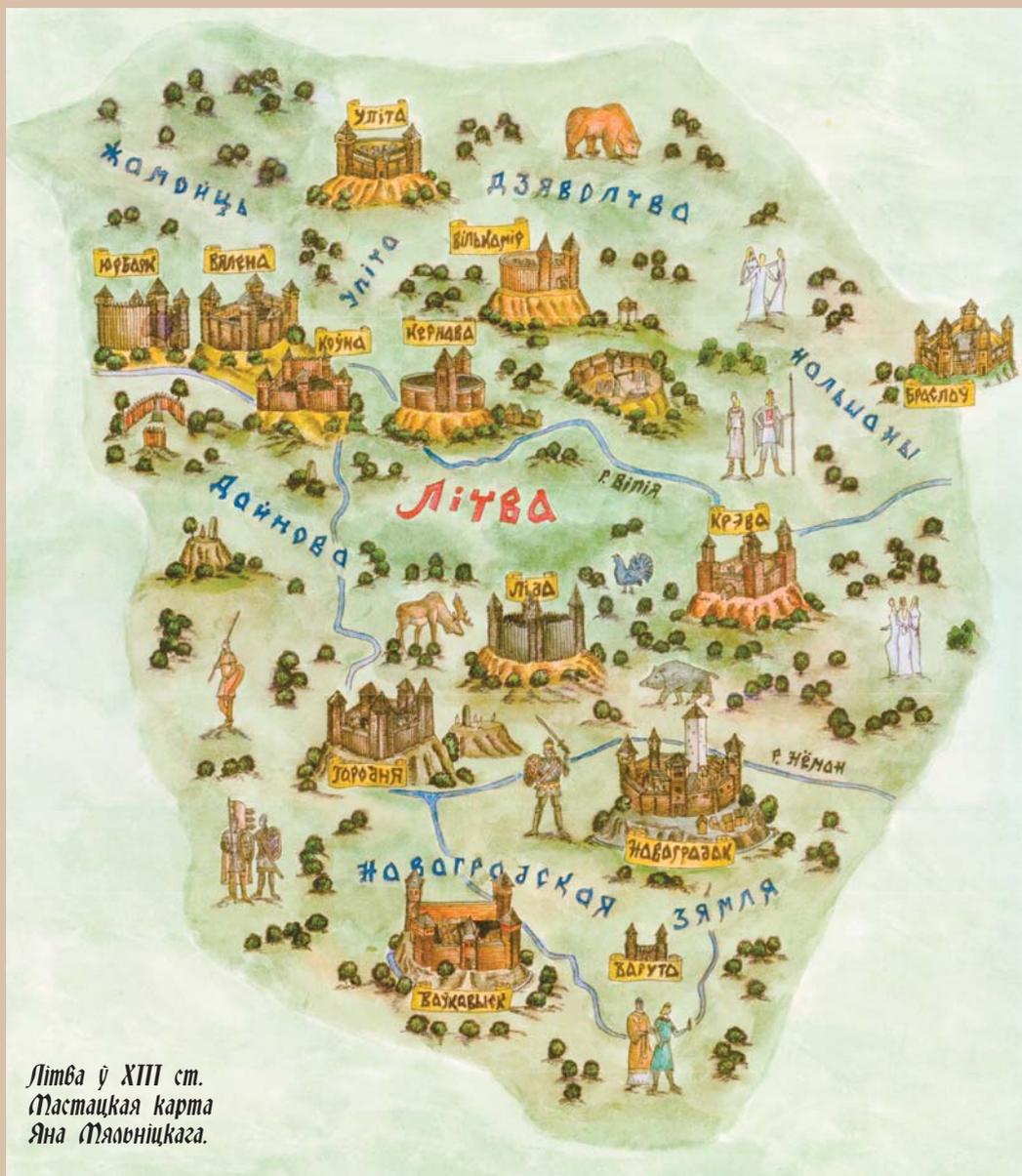
МІЛЕНІУМ

ЛІТВЫ

Вітаўт Вялікі

Літва ў XIII ст.
Мастацкая карта
Яна М'яльніцкага.

2009 год знамянальны вялікай гістарычнай датай. Спаўняецца 1000 гадоў — міленіум — ад часу першай згадкі ў пісьмовых крыніцах наймення «Літва» — этнічнай тэрыторыі, якая разам з дайнабай, дрыгавічамі, крывічамі, радзімічамі, яцвягамі стала часткай гісторыі беларусаў—ліцвінаў.

Кароль Міндоўг.

У 1253 годзе Наваградскі князь Міндоўг каранавіўся і стаў караём усяе Літвы (Літвіі). На тэрыторыі Беларусі была ўтворана новая дзяржава, якая пачала афармляцца вакол Наваградака. Такім чынам, Наваградак стаў першай сталіцай ВКЛ. Ужо князь Тэдымін пачаў, а вялікія князі Яльгерд і Вітаўт завершылі аб'яднанне ў межах ВКЛ усіх этнічных беларускіх зямель.

*Вялікі князь
Лявгерд.*

У межах старажытнай Літвы больш чым праз 200 гадоў ад першай згадкі было ўтворана Вялікае княства Літоўскае, дзе ліцвіны–беларусы тэрытарыяльна і колькасна складалі большасць, а беларуская мова была дамінуючай у адміністрацыі і войску, культуры і навуцы ВКЛ. Старабеларуская мова мела статус дзяржаўнай, на ёй былі напісаны ўсе літоўскія летапісы, Статуты 1529, 1566 і 1588 гг. і вялося справаводства на ўсіх абшарах ВКЛ — ад Балтыйскага да Чорнага мора. Палкаводцы і рыцары ВКЛ здабылі не адну перамогу ў барацьбе за сваю дзяржаву. Культура і мастацтва ВКЛ — залатая старонка нашай гісторыі.

Малюнкi Мiколы КУПАВЫ.

Каўнер для прыгажуняў

У старажытных курганах, у даследаваных археолагамі пахаваннях эпохі бронзы на нашых землях былі знойдзены рэшткі шытага адзення з лёну, канопляў (пянькі), воўны. Высакаякасная адбеленая, фарбаваная тканіна была багата дэкарыравана: аздоблена ўватканымі і нашытымі металічнымі пласцінамі, спіралькамі, коўцамі, вышыта. Традыцыйнае адзенне беларусаў фарміравалася цягам стагоддзяў. З'яўленне спецыфічных, адметных рыс, што вылучаюць ўбранне нашых продкаў, навукоўцы пазначаюць XIV—XVI стагоддзямі. Лічыцца, што пасля мовы народнае адзенне — найбольш важная этнічная прыкмета.

Беларускія куцюр'е

Самым распаўсюджаным на нашай тэрыторыі быў такі летні базавы комплекс: кашуля, спадніца/штаны, фартух (для жанчын абавязковы, для дзяўчат — не), пояс. Аднак у кожным этнаграфічным рэгіёне вылучыліся свае адметныя спосабы нашэння адзення, яго арнаментацыі, дапаўнення

дэталямі, якія абумовілі непаўторнасць вобразаў жыхароў Панямоння, Паазер'я, Падняпроўя, Міншчыны, Заходняга і Ўсходняга Палесся. Вядома, уплывы суседзяў і агульнаеўрапейскія змены ў касцюме не абышлі нашу краіну, але і беларускія майстрыхі і майстры дыктавалі свае погляды, укаранялі свой густ праз рэчы, што выходзілі з-пад іх спрыт-

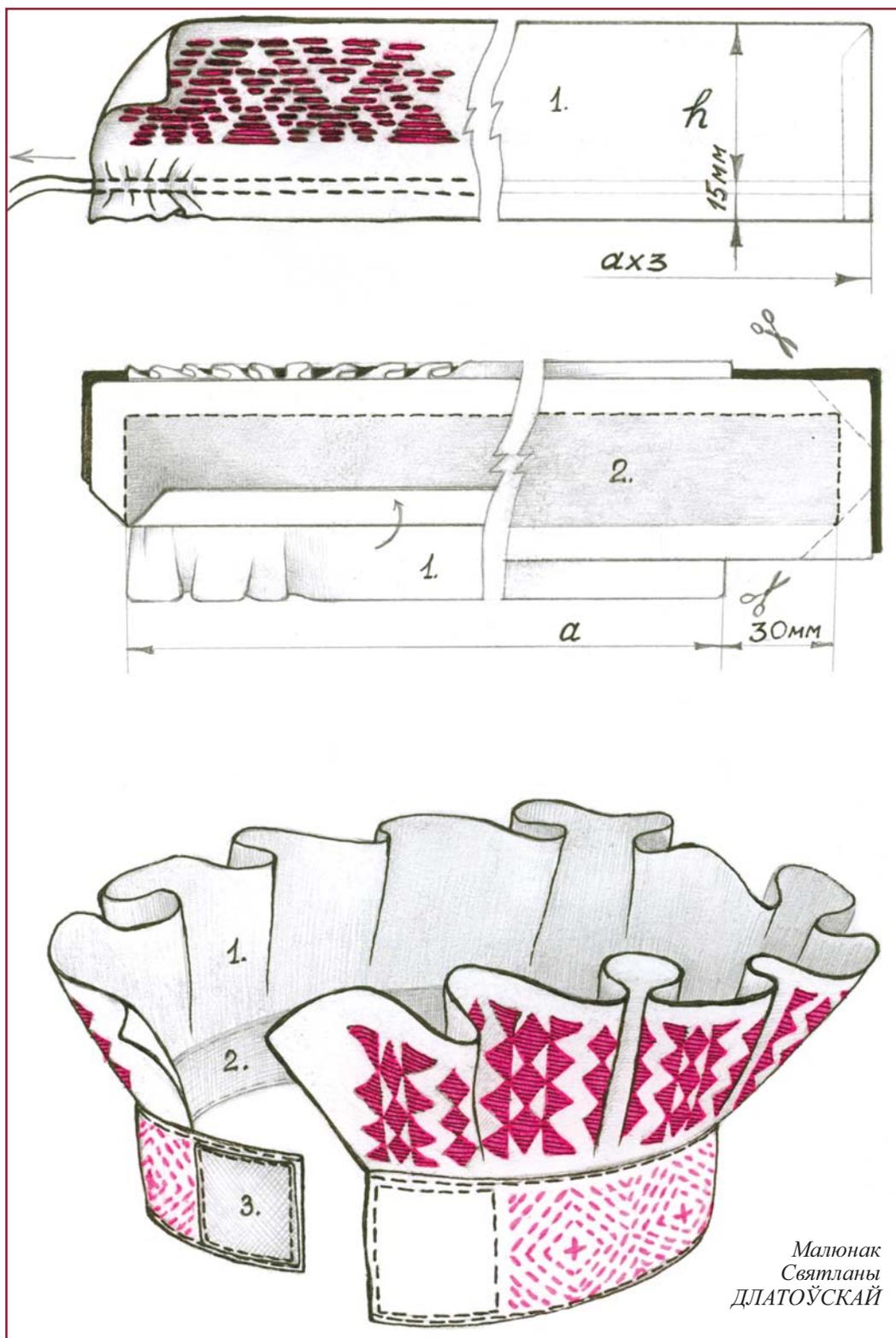
ных рук. Паводле сведчанняў архіўных дакументаў, адзенне, зробленае на Беларусі, вывозілася ў Сібір, а нашы краўцы працавалі ў Польшчы. У пару ліхалецця беларускія жанчыны, ратуючы дзяцей ад голаду, ехалі ў больш заможныя землі і мянялі на хлеб скарбы сваіх куфраў, у якіх потым фарсілі, напрыклад, у данскіх станицах казачкі.

Вельмі значным для нашых продкаў было, у чым святкаваць і ў чым смуткаваць, як прыбрацца да першага вясновага выхаду ў поле, да жніва, у чым пабрацца шлюбам,

у чым трымаць пост ці ўдзельнічаць у рэлігійным рытуале, у чым адысці ў іншасвет... Для кожнай з вызначальных падзей былі свае строі. Яны досыць проста і аднатыпна краіліся, але вельмі разнастайна і густоўна аздабляліся. Традыцыйная кашуля мела некалькі відаў паводле канструкцыі, але пераважна была тунікападобная — сшытая з прастакутнікаў тонкага палатна. За выключэннем «пасцяной» вопраткі, што не павінна была мець нічога чырвонага, астатнія багата арнаментаваліся: тканія каляровыя

Вялікі пляскаты каўнер дамачаўскія модніцы раскладалі на плячах і абавязкова дапаўнялі шматлікімі нізкімі чырвоных караляў, якія шчыльна засцілалі ўвесь выраз чорнага аксамітнага ці суконнага гарсэта, надзетага паверх кашулі.

Малюнак
Святланы
ДЛАТОЎСКАЙ

Крочым да шэдэўраў

Варыянтаў канструкцыі каўняра шмат, галоўнае — не баяцца і не ленавацца. З чаго пачаць?

1. Уявіць сабе сітуацыю, у якой хацелася б апынуцца.

2. Абраць упадабаны варыянт канструкцыі каўняра/манжэтаў ці прыдумайце свой.

3. Выбраць тканіну, ніткі, фурнітуру.

4. Памераць абхват шыі, на якую рэч будзе надзявацца, і дадаць да атрыманай лічбы 0,5 см на свабодную пасадку + 3 см на зашпільку ці колькі заўгодна на завязкі (можна потым прышыць матузкі).

5. Накрэсліць дэталі крою на паперы ці поліэтылене. Гладкі поліэтылен для цяплицы — вельмі зручны матэрыял для выкраяк. Не забудзьцеся, што ён вытускаецца падвойным — разрэжце і разгарніце яго папярэдне.

6. Намалюйце на выкрайцы арнамент вышыўкі, падбярыце адпаведны спосаб яе выканання. На асобным абрэзку тканіны зрабіце пробнік, выканаўшы фрагмент дэкору.

7. Перанясіце контуры дэталю і малюнак на асноўную тканіну, пакінуўшы досыць вялікія прыпускі па краях, але не спяшайцеся брацца за нажніцы.

8. Падчас вышыўкі зрэзы будуць вытропвацца, а невялікую дэталю складана зацягнуць у пяльцы. Пасля таго, як вышыўка будзе выканана, памыта і адпрасавана па ісподу (ліцавы бок лепей пакласці на махровы ручнік, каб не заласніўся), магчыма, спатрэбіцца падкарэкціраваць памеры і контуры, таму лепей краіць тканіну пасля дэкарыравання. Калі ж вы мяркуюце скарыстаць для працы невялічкія абрэзкі, якія не зацягваюцца ў пяльцы, то можна часова надтачыць дэталі любой тканінай, падобнай па шчыльнасці, звычайным змётчным швом.

бардзюры дапаўняліся вышыўкай ці цалкам вышываліся процягам, роспісам, гафтам, крыжыкам, лосам (гладдзю), мярэжкай, ужывалася і аплікацыя. Насычанасць арнаменту, яго рытміка, размяшчэнне падпарадкоўваліся пэўнай схеме: узоры разліваліся па рукавах і манжэтах, цяклі па плячах і грудзях уздоўж зашпількі, па каўняры, цурчэлі паском па падоле. Адмысловым чынам аздабляліся швы, бо парэзнае (дакладней, парванае) палатно патрабавала асаблівага стаўлення. Сапраўднымі шэдэўрамі рамяства станавіліся дробныя дэталі адзення — каўняры і манжэты жаночых кашуль. У асобных мадэлях шырокія рукавы «маршчэннем» (кравецкім прыёмам зборкі ў дробныя складачкі) збіраліся на запясцях, утвараючы розныя фактурныя эфекты. А край манжэты-брыжа аздабляўся акрамя вышыўкі ігольнымі ці вязанымі карункамі, плеценымі мохрыкамі.

Цуда-каўняры

Каўняры сустракаліся некалькіх відаў: невялікі адкладны каўнерык жыхары Ваўкавыска і вёсак Бела-вежскай пушчы накрухмальвалі і насілі стырчма, вялікі пляскаты каўнер дамачаўскія модніцы раскладалі па плячах і абавязкова дапаўнялі шматлікімі нізкамі чырвоных караляў, якія шчыльна засцілалі ўвесь выраз чорнага аксамітнага ці суконнага гарсэта, надзетага паверх кашулі. Эфектныя ўпрыгажэнні светлагорскіх, калінкавіцкіх, нараўлянскіх строяў — адмысловыя здымныя каўняры, так званыя «брыжы-надзяванцы» ў адзін ці некалькі паверхаў (відавочны ўплыў іспанскай моды на славутыя каўняры-жорнавы).

Менавіта ў аздабленні такіх невялікіх дэталяў касцюма, як каўняры і манжэты, майстрыхі пачуваліся найбольш свабодна, давалі волю сваёй фантазіі, адточвалі густ.

◀ *Традыцыйны каўнер у сучасным выкананні.*

Фота К. ДРОБАВА

Менавіта ў аздабленні такіх невялікіх дэталяў касцюма, як каўняры і манжэты, майстрыхі пачуваліся найбольш свабодна, давалі волю сваёй фантазіі, адточвалі густ. Давайце папрактуемся і мы. Выраблены ўласна-ручна здымны каўнер ператворыць

у неардынарны ўбор наш улюбёны паўсядзённы камплект – цішотка/швэдр плюс джынсы, прымусяць «загаварыць» звычайна маўклівую аднатонную трыкатажную сукенку, а выкананы з цёплай мяккай тканіны, паспяхова замяніць банальны шалік...

Крыху пра віды вышывальных шыўкоў

Часцяком самыя эфектныя вынікі дасягаюцца самымі простымі сродкамі. Не спяшайцеся шукаць дапаможнікі па выкананню заморскіх мудрагелістых вузельчыкавых вышывак ці засцілаць квадратныя метры тканіны тонавай гладдзю. Нашы прабабкі вышывалі дрэвы жыцця і райскіх птушак, папараць-кветкі і купальскі агонь, карыстаючыся самымі простымі спосабамі шыўкі — процыгам, роспісам, якія па сутнасці – звычайныя змётаныя швы, але выкананыя дакладна, ахайна і строга падпарадкаваныя задуманай схеме арнаменту. Незвычайны эфект і палёгка ў працы могуць атрымацца, калі за аснову ўзяць тканіну з фабрычным малюнкам ці фактурай і «дапрацаваць» узор па ўласнай патрэбе.

Святлана ДЛАТОЎСКАЯ

Выкарыстаны ілюстратыўны матэрыял з кнігі Міхася Раманюка «Беларускія народныя строі»

НОВЫ ГОД — ГЭТА ПЕРША ЗА ўсё ЗМОЦЫЛ

Сюрпрызы, падарункі, добрыя навіны, смех — усё гэта мы звязваем з Новым годам, святам, якое абяцае шчасце і добры лёс. Мільгаценне ліхтарыкаў, лёгкі танец сняжынак, вясёлая людская мітусня нападуняюць душу прадчуваннем дзівосаў і светлымі надзеямі на персанальны цуд, які абавязкова супадзе з самымі патаемнымі жаданнямі і марамі.

А для таго, каб свята не стала расчараваннем (так чакалі, а яно прамільгнула — і ўспомніць няма чаго), дазвольце падзяліцца ўласнымі сакрэтамі Шчаслівага Новага Года.

❄️ **Па-першае, прыслухайцеся да сябе.**

Як вы ўяўляеце ідэальную сустрэчу Новага года? Побач з бацькамі? У кампаніі сяброў? Разам з каханым чалавекам? Каб было шматлюдна ці толькі вы і зямля ціша? На вуліцы ці дома? Шчырыя адказы на гэтыя пытанні дапамогуць зберагчы нервы і пазбегчы прыкрага сядзення паміж дарослых і ляютнага пазяхання ў тэлевізар або не прамяняць цеплыню і ўтульнасць свята ў сямейным коле на нудную тусоўку з незнаёмцамі на чужым «флэце», дзе хутка ўсе падзяляцца на парачкі і кожнаму стане начхаць на астатніх.

❄️ **Па-другое, рыхтуйцеся да чароўнай ночы загадзя.**

Прыслухоўвайцеся да размоў дамачадцаў, каб зразумець, хто пра які падарунак марыць, прыглядаючыся да цікавых візуальных ідэй святочнага дэкору. Інтэр’ерныя дробязі надзвычай істотна ўплываюць на агульную атмасферу свята — не пакідайте іх па-за ўвагай! Прызнаюся, я прыладжваю гірляндку з агеньчыкаў на вакно яшчэ ў лістападзе — гэта надае пакою святочны настрой і асабліваю ўтульнасць.

**❁ І па-трэцяе,
як мага больш творчасці
і здаровага авантурызму.**

Не толькі ў працэсе падрыхтоўкі да свята, але і непасрэдна 31 снежня. Апошні дзень года — магічны, вольны ад сумневаў і страхав. Памятаю, як за некалькі гадзін да Новага года набралася смеласці і ўпершыню патэлефанавала хлопцу з паралельнага класа, па якім «сохла» ўвесь год. Цудоўнае афіцыйнае «прыкрыцце» — павіншаваць з надыходзячым (хаця насамрэч — пачуць яго голас). Сэрца тахкала і калацілася, хлопец быў здзіўлены, але з таго часу пачаў больш пільна да мяне прыглядацца. Канец у гісторыі шчаслівы: праз многа гадоў, калі і школа, і ўніверсітэт былі скончаны, мы ажаніліся. З тых часоў для мяне перамога над сабой, сваімі страхамі — самая салодкая перамога. А наконт святочнага крэатыву — прэч стэрэатыпы! Вось ужо каторы год мы ўпрыгожваем ёлку не бліскучымі каралямі, а цукеркамі і мяккімі цацкамі малодшай сястры. І здаецца, няма нічога больш натуральнага, чым гэты казачны міні-запарк на навагоднім дрэве.

Ёсць у мяне і яшчэ адзін сакрэт удумлівай сустрэчы Новага года — якім бы мітуслівым ні было 31 снежня, я стараюся знайсці гадзіну або дзве, каб пагуляць па парку ў адзіноце. Альбо саджуся ў амаль пусты аўтобус і еду з канца ў канец. І за гэты час паспяваю перадумаць пра ўсё, што адбылося за адыходзячы год — і добрае, і дрэннае, пра новых людзей, што з'явіліся ў маім жыцці. А яшчэ — пра планы на будучыню і ідэі, якім так і не давялося ператварыцца ў рэальнасць. Я пішу sms-кі са словамі шчырай удзячнасці і любові тым, хто быў гэты год побач

і напаўняў маю штодзённасць колебрамі і радасцю. Я прашу прабачэння ў тых, стасункі з кім былі сапсаваны, бо не лічу разумным цягнуць у новы год старыя сваркі. Усё гэта дзіўным чынам ачышчае душу і рыхтуе яе да сапраўднага абнаўлення.

Гэта што датычыцца ўнутранай падрыхтоўкі да свята. Цяпер жа — пра тое, як зрабіць вясёлай і запамінальнай самую сустрэчу Новага года. Спадзяюся, выкладзеныя ніжэй ідэі стануць пляцоўкай разгону для вашай уласнай фантазіі. Такім чынам, на Новы год можна...

◆ пасадзіць у прыгожы гаршчок кветку як сімвал новага жыцця — жывы напамін пра неабходнасць быць адказным і абяцанне самому сабе не паўтараць старых памылак;

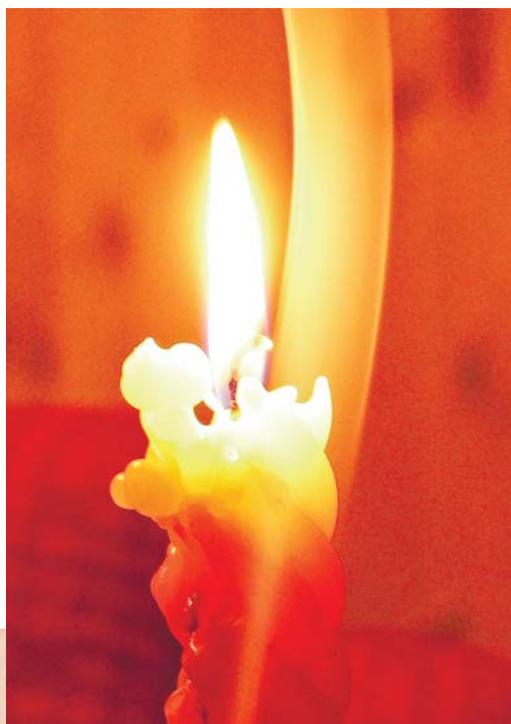
◆ выкарыстоўваючы бясплатныя інтэрнет-рэсурсы www.future-mail.org ці www.mailfuture.ru, напісаць электронны ліст у будучыню, у якім можна падзяліцца сваімі спадзяваннямі на самога сябе, раскажаць сябе-будучаму пра цяжкасці і мары сябе-цяперашняга, даць параду. Застаецца толькі пазначыць, праз колькі дзён, месяцаў або гадоў вы хочаце атрымаць гэты ліст. Вельмі хвалюючы момант!

◆ у якасці святочных глупстваў — паспрабаваць “ажывіць” рэчы і ежу (напрыклад, прыгатаваць самы харызматычны бутэр-

брод); з дапамогай толькі жэстаў і мімікі паказаць, як зрабіць пірог; на працягу хвіліны раскажаць пра сланоў — калі спынішся, прайграў; прачытаць услых апошняю атрыманую smsку...

Чым больш будзе смеху і радасці, тым лепш запомніцца свята. Бо Новы год — гэта перш за ўсё эмоцыі.

* * *

Здаецца, што для таго, каб адчуць халодны дотык першага снегу, варта толькі заплюшчыць вочы і падысці да вакна. Вялізныя, мяккія сняжынкі абтрэсенымі зоркамі падаюць на зямлю, хаваючы горад у цёплую калматую коўдру. Вуліцы чыстыя. Чалавечыя твары светлыя. Старонка жыцця — новая, з яе ты можаш усё нанова перапісаць, пазбегнуўшы пры гэтым памылак. Паветра прасякнута каляровымі водбліскамі вечара. Паўсюль — прадчуванне дзівосаў і нечаканага шчасця...

Вольга КАКШЫНСКАЯ

Фота аўтара

Аб тым, што быць магло

Людзі, бывае, пытаюцца, каму прысвечаная тая ці іншая песня. І часцей за ўсё ў мяне няма чаго адказаць. Таму што мае песні звычайна нікому не прызначаюцца, яны неяк пішуцца, і ўсё тут. Прычым тэмы бяруцца пераважна не з таго, што было, а з таго, што быць магло.

Але ўсё ж ёсць некалькі песень, якія маюць пэўнае прысвячэнне.

Гэта даўняя гісторыя. Быў дзень майго нараджэння. Я ў добрым гуморы ішоў дахаты, дзе ўжо чакалі госці. Але раптам перагарадзіў да-

рогу сур'ёзны лівень. Трэба было некуды хавацца, і я схаваўся пад парасон дзяўчыны, што ішла побач. Пасля, калі дожджэ скончыўся, мы, не закрываючы парасонік, яшчэ некаторы час стаялі і размаўлялі. Да госцікаў сваіх я спазніўся. Ды і потым увесь вечар быў быццам не ў іх кампаніі — у мяне складалася песня.

Была яшчэ адна сустрэча, праз некалькі месяцаў. У лесе. Дакладней — мы сустрэліся не ў лесе, мы прыехалі ў лес. Адышліся ад машыны далёка, нават троху заблукалі. І тут убачылі, што неба падзялілася на дзве паловы — чорную і светлую. Чорная напauзла і з'ела светлую, пачаўся лівень. Уцякаючы ад яго, мы ледзьве знайшлі сваю машыну. Мокрыя былі да ніткі.

Песні працягвалі пісацца.

Пасля, ужо прайшло колькі гадоў, — зноў сустрэча, зноў выпадковая. Далёка ад дома, у чужым горадзе, нават у іншай краіне, і ехаць нам дамоў выпадала разам. Ехалі мы, усю дарогу размаўлялі, але песні не пісаліся пасля гэтага.

Мусіць, таму, што не было дажджу.

Вось такая гісторыя. Калі-небудзь збяру гэтыя песенькі, і маю надзею, што нешта дапішу. А сёння я паспрабаваў вам у двух-трох радках выкласці тое, што бывае нячаста і не забываецца ніколі.

Алесь КАМОЦКІ

Між сонцам і дажджом

МІЖ СОНЦАМ І ДАЖДЖОМ

Між сонцам і дажджом адтуліну шукаць
Усталі і ідзём — не адчуваем час.
Маўчым, нібы ляцім, згінаючы мяжу
Між нашым і нічым, ад сонца да дажджу.

Нам шлях дае зямля, трымае за руку,
Якую не узняць ад злосці на вяку.
Хай так — яна вышэй прычосак, мар і сноў,
Не мацае кішэнь таго, хто падышоў.

Рука каля ілба і пэўны рух за ёй.
Не лёс ёй заграбаць схаванае зямлэй.
Схапіўшыся за крыж, пад ім будзе дом.
З зары і да зары. Пад сонцам і дажджом.

Людзі з пампонамі

Пад Новы год трэба, каб святочны настрой панаваў нават на «Спортляцоўцы», і таму «Бязрозка» вырашыла ў гэтым нумары распавесці пра відовішчны, святочны і вясёлы чэрлідзінг.

За гэтым загадкавым англійскім словам хаваюцца хлопцы і дзяўчаты, якія жадаюць падтрымаць сваю любімую спартыўную каманду і з'яўляюцца ў перапынках спаборніцтваў з танцамі, крычалкамі і пухнатымі пампонамі, падобнымі на ёлачныя цацкі. Аднак мала хто ведае, што намаганні гэтых балельшычыкаў, — не проста нумар самадзейнасці, а асобны від спорту — чэрлідзінг. І з'явіўся ён дзякуючы медыкам, дакладней — студэнтам-медыкам...

Малады стогодавы спорт

Радзіма чэрлідзінга — ЗША. Гэты від спорту малады, ён мае прыкладна стогодавую гісторыю, і пачынаецца яна акурат з таго самага моманту, калі студэнт медыцынскага факультэта універсітэта горада Мінесота Джоні

Прафесія «фанат», або Што такое чэрлідзінг?

Кампабэл сабраў першую каманду групы падтрымкі на апошні ў сезоне 1898 года футбольны матч.

Напачатку лідэрамі груп падтрымкі былі не дзяўчаты, а хлопцы — аматары амерыканскага футбола. Яны не маглі спакойна глядзець на паражэнні любімых каманд і, каб падбадзёрыць сваіх куміраў і сяброў, сталі прыдумваць разнастайныя крычалкі: тупалі нагамі, пляскалі ў далоні і намагаліся пераўтварыць усё гэта ў зладжанае відовішча на трыбунах.

Паступова фанаты сфарміравалі рух, які назвалі «чэрлідзерс» (ад англ. cheer — станоўчы, прызыўны выклік і lead — весці, кіраваць). З цягам часу ў гэты спорт прыйшлі і дзявочыя каманды, якія прынеслі з сабой прыгажосць і пластыку. Хутка чэрлідзінг пераўтварыўся ў спаборніцтва, і распрацоўка ўдзельнікамі ўласных праграм для таго, каб спаборнічаць, дазволіла атрымаць яму статус самастойнага віду спорту.

Г Чэрлідзінгам займаліся такія знакамітасці, як Рональд Рэйган, Франклін Рузвельт, Майкл Дуглас, Камерон Дзіас, Мадона і Мэрыл Стрып.

Сціплыя і добрыя

Чэрлідзінг пачаў распаўсюджвацца па абсягах планеты. У Расіі першыя каманды з'явіліся зусім нядаўна — на пачатку 1996 года. Першая група падтрымкі была створана ў Маскве пры Дзіцячай лізе амерыканскага футбола. Ліга саставіла вялікую праграму для каманд, якая ўключала ў сябе танцы, крычалкі, песні. І хутка гэты від спорту стаў папулярным не толькі ў сталіцы, а і па ўсёй Расіі, што дало магчымасць стварыць Расійскую федэрацыю чэрлідзінга.

Адным з асноўных дасягненняў Федэрацыі стала стварэнне кодэкса чэрлідзінга (распрацаваны сумесна з Еўрачэрлідзінга). Ён рэгулюе адносіны паміж трэнерамі і спартсменамі, вызначае асноўныя прынцыпы спартыўных спа-борніцтваў. Гэты кодэкс, напрыклад, забараняе трэнерам крытыкаваць спартсменаў у прысутнасці гледачоў і заахвочваць неспартыўныя паводзіны. А чэрлідзеры, згодна з яго артыкуламі, павінны быць сціплымі пры перамозе і добрымі пры паражэнні.

Выступленне за 20 секунд

Увогуле, быць чэрлідзерам ня проста. Уявіце, што дзяўчаты, якія з'яўляюцца на пляцоўцы ў перапынку і паказваюць танцавальна-спартыўную праграму, павінны ўкласціся ў некалькі хвілін паўзы, а ў некаторых выпадках — і ў некалькі дзесяткаў секунд. Пастаянныя звароты да

балельшчыкаў, заклікі падтрымаць сваю любімую каманду, тэматычныя выкрыкі — асноўныя заняткі чэрлідзераў.

Змаганне за станоўчыя эмоцыі

На Беларусі першыя чэрлідзеры з'явіліся ўсяго тры гады таму. Займаюцца гэтай справай пераважна школьнікі, якія падтрымліваюць свае школьныя каманды па футболе, баскетболу і валејболу. Сёння такія групы падтрымкі ёсць практычна ў кожнай школе.

Калі вы вырашыце заняцца чэрлідзінгам, то будзьце гатовыя да таго, што пазмагацца за алімпійскі медаль вам наўрад ці ўдасца, а таксама да таго, што часцей за ўсё выступаць прыйдзецца «на другіх ролях», ствараючы відовішчнасць іншым відам спорта. Але разам з тым вы набудзеце лідэрскія якасці, станеце смялей, весялей, пластычнай і адчуеце, што можаце авалодваць настроем цэлай залы і здольныя ператварыць агрэсію балельшчыкаў у пазітыўны фанатызм.

Настасся МАЙСЕЙЧЫК

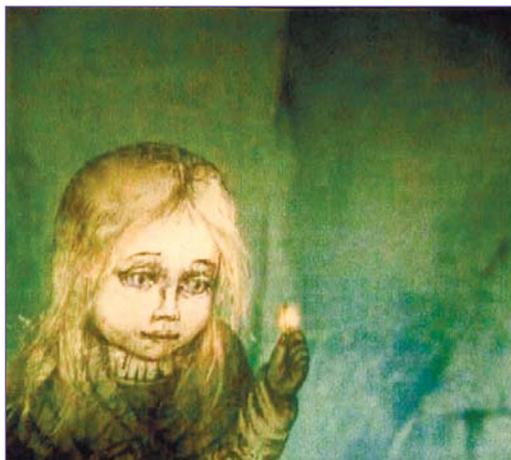

Калядныя

атрымалася па-сапраўднаму дзіўным і незабыўным.

Па-сутнасці я пераказала вам сюжэт мультфільма Ірыны Кадзюковай «Дзіўная вячэра на Куццю». Магчыма, вам нават давялося паглядзець яго. Але вось чаго вы хутчэй за ўсё не ведаеце, дык гэта таго, што гісторыя гэта — цалкам аўтабіяграфічная, толькі на месцы хлопчыка была дзяўчынка — Ірына Кадзюкова, якая сёння, праз шмат гадоў, жартам называе сябе бабуляй беларускай анімацыі. А яе дзівосныя мультфільмы прасякнутыя дзіцячай летуценнасцю, казачнасцю. А для таго, каб працаваць у анімацыі, казачны погляд на свет проста неабходны! Вось, напрыклад, у мультфільме «Дзіўная вячэра на Куццю» ёсць адзін кадр: ляціць самалёт і энергічна мігціць агнямі. Вобраз яго Ірыне падказала звычайная паштоўка Аэрафлоту. Аднак для таго, каб казачны палёт адбываўся па ўсіх правілах паветранай навігацыі, рэжысёр мультфільма кансультавалася з камандзірам сапраўднага ТУ-134! А голас для хлопчыка, які наладзіў

Увечары перад святам Куцці матуля адправіла сына ў краму па смятану. Хлапчук прынёс смятану дамоў, але ў вітальні не ўтрымаў слоік ды разліў на падлогу. Спачатку матуля з хлопчыкам засумавалі, што смачная смятана прападзе... Але тут знаходлівы малы ўгадаў пра бяздомных катоў, якія жывуць у двары, і прапанаваў... запрасіць іх на святочную вячэру. Такім чынам тое свята ў сям'і

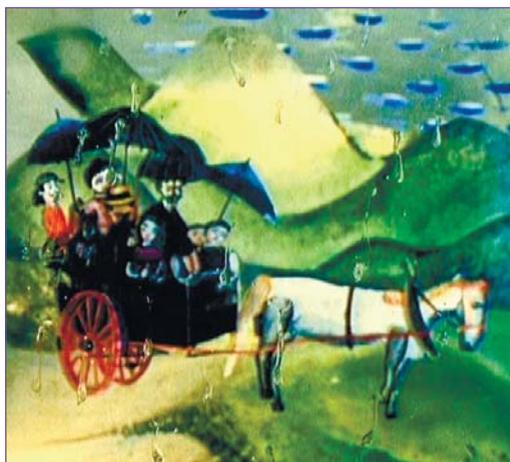
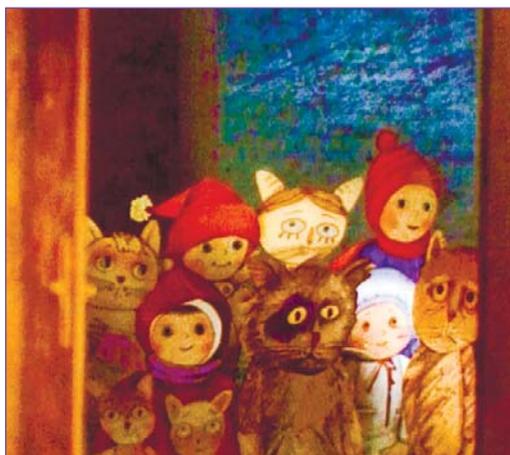

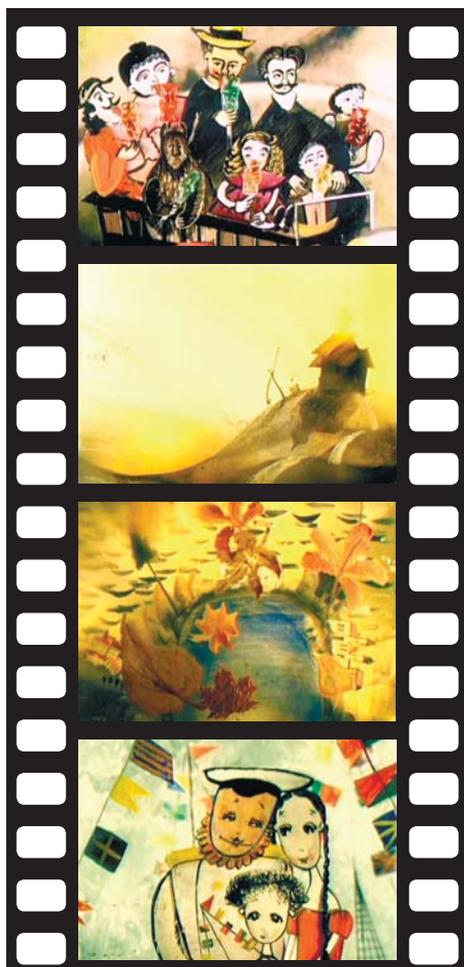
гісторыі Ірыны Кадзюковай

вячэру для бяздомных катоў, Ірына знайшла ва... уласнага сына, якому і даручыла агучваць гэтую ролю.

«Казачная мерка» ў падыходзе да рэчаіснасці дапамагла Ірыне Кадзюковай і пры стварэнні мультфільма «Сястра і брат», аўтарскага пераказу вядомай казкі «Сястрыца Алёнка і братка Іванка». У сябе дома рэжысёр знайшла запыленыя, забытыя грамафонныя пласцінкі са старымі песенькамі пра каханне і са сваёй арганічнай вынаходлівасцю скарыстала іх для музычнага афармлення памянёнага

мультфільма. Атрымалася арыгінальна, лірычна, крамольна.

«Дзіўная вячэра на Куццю» і «Сястра і брат» — два з сямі мультфільмаў святачнага цыкла Ірыны Кадзюковай «Калядныя расказы». «Каляды», «Завіруха», «Дзяўчынка з запалкамі», «Дзіўная вячэра на Куццю», «Прыпавесць пра Раство», «Сястра і брат», «Легенда пра ледзі Гадзіву». Кожны мае свае знаходкі і сваю адметнасць, але ўсе аднолькава прасякнуты добрым святлом казачнасці.

Воля ЧАЙКОЎСКАЯ

*Кадры з мультфільмаў
Ірыны КАДЗЮКОВАЙ*

ДАВЕДКА «БЯРОЗКА»

Ірына Кадзюкова працуе на дзяржаўнай кінастудыі «Беларусьфільм» з 1987 года. За гэты час яна стварыла 13 мультфільмаў, якія неаднойчы перамагалі на міжнародных фестывалях.

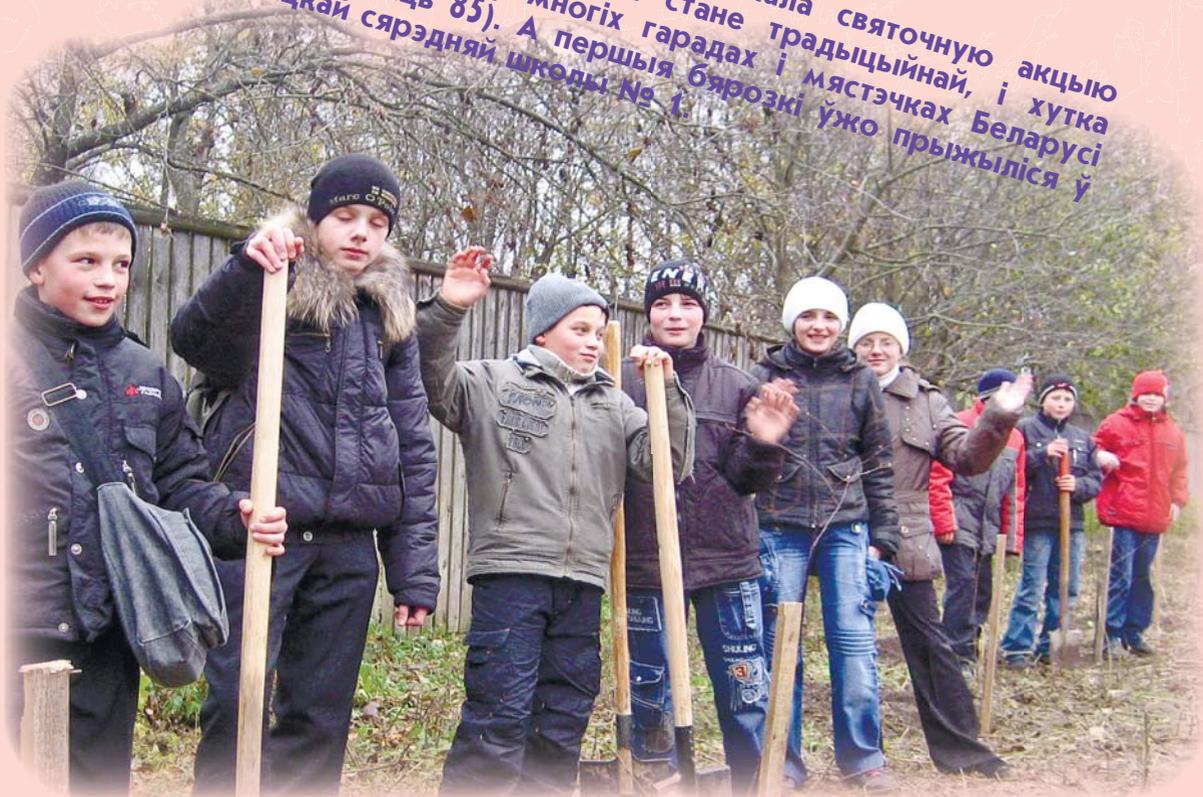
► Конкурсы

Увага! Прызы сумуюць без уладальнікаў на паліцах нашых рэдакцыйных шаф!

Уладальнікі! Хутчэй прыдумвайце, чым скончылася гісторыя з аб'явай, у якой шукалі прыгожую дзяўчыну, і малюйце партрэты дурня, каб атрымаць приз ад майстарні «Ваўняная шафа» (умовы конкурсаў можна паглядзець у № 8 за 2009 год). А яшчэ працягвайце распавядаць нам пра сяброў, з якімі вы сядзіце ці хацелі б сядзець за адной партай. Чакаем новых лістоў ад вас!

І раз, і два... і 85

Напярэдадні юбілею рэдакцыя распачала святочную акцыю «Алея часопіса «Бярозка». Акцыя стане традыцыйнай, і хутка бярозавыя алеі з'явяцца ў многіх гарадах і мястэчках Беларусі (іх плануецца пасадзіць 85). А першыя бярозкі ўжо прыжыліся ў двары Смілавіцкай сярэдняй школы № 1.

Хутка там, дзе стаяць вучні 7 «А» і 7 «Б» класаў, будуюць зелянець бярозкі.

СНЕЖАНЬ

*Закружыў завірухай снежань
Над гадзіннікам і над вежай,
Зазвінела марознае шкло,
Запаліла ялінка святло.
Ценяў рой на столі, на сценах
І абрус, падцелены сенам,
Стол святочны – дванаццаць страваў,
Ціхі вечар, ніякіх справаў.
Цмок і Юры селі ў бяседзе,
І Валерыя зараз едзе.
Каця з Сашам пад лямпай сваёй –
І спакой на душы маёй.*

*Свята веры, любві, надзеі –
Свята Божага Нараджэння.*

Алесь ЧОБАТ